

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

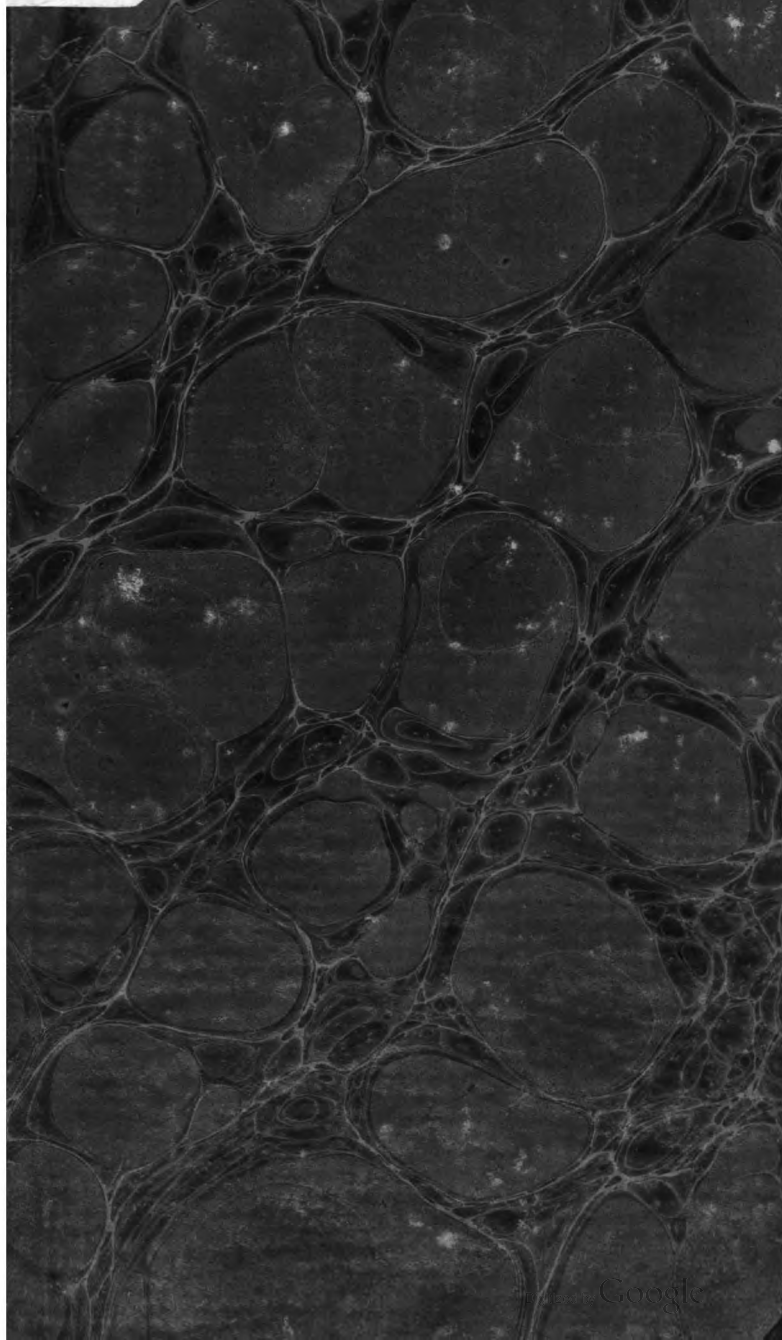
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

KD
0497

HN 3QAW P

RD 50497

ISV

A. Hilson.

***Kort anvisning
till nordiska fornspråket,***

hvilken

med Philosophiska Facultetens tillstånd

och

under inseende

af

Historiarum Professorn

EBBE SAMUEL BRING

blifvit i öfversättning utgifven

af

SVEN BERNHARD LYSANDER,

Stud. af Götheborgska Nationen;

för att offentligen försvaras den 31 Maji 1837.

I.

LUND,

tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1837.

KD 50497

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
JUL 22 1953

Peabody

JUL 21

Handlanden
Högädle
Herr SVEN LYSANDER

och

Dess Fru

ANNA DOROTH. LYSANDER,
född WINKLER,

De Huldaste Föräldrar

med största vördnad och tacksamhet tillegnadt

af

Deras

lydige son

SVEN BERNHARD LYSANDER.

1891

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1891

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1891

1891

1891

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Förord.

Enda orsaken, hvarföre denna af den berömde Professor Rask icke långt före dess död författade Isländska grammatica utgifves i form af disputationer, är, att jag förgäfves sökt en förläggare dertill. Man kunde invända, att en öfversättning ifrån ett så närslägtadt språk, som det Danska, är mindre behöflig. Denna invändning kan med skäl göras i afseende på flera andra slags skrifter, hvilka man helst läser på original-språket, men den gäller icke om en grammatica, ämnad att begagnas af begynnare, helst dessa lätteligen förvillas genom uppmärksamhetens liktidiga fästande på tvenne språk, af hvilka det ena är för dem okänt, det andra mindre bekant. Detta har erfarenheten lärt mig under de lectioner jag gifvit. Den tid torde också icke vara långt borta, då man finner tjenligt att införa det fornnordiska språkets studium äfven uti scholorna och gymnasierna. Vigten af detta studium för begripandet af vår nations historia, gamla lagar och antiquiteter, för vårt modermåls och de öfriga Germaniska språkens känne-

dom är så uppenbar, att den här icke behöfver bevisas.

En annan invändning, nämligen, att denna mindre grammatica är onödig, helst vi redan hafva en af Rask sjelf på Svenska utgifven större lärobok, förfaller af tvenne orsaker. Ty först och främst är den större alltför vidlyftig 1), för att utan svårighet kunna begagnas af begynnare. För det andra försäkrar Rask sjelf uti företalet till den kortare grammatican, hvaraf här lemnas en öfversättning, att den är tjenligare, än den Svenska upplagan, helst den förra innehåller en kort framställning af den gamla Isländska språkbyggnaden, sådan den var uti 12:te och 13:de seclerna och något senare, då deremot i den Svenska upplagan den gamla och allmänna nordiska språkformen icke är så tydligen åtskild ifrån den nya Isländska, som den borde varit.

Slutligen bör jag förklara, hvarföre jag i tvenne omständigheter afvikit ifrån Rask 2). Jag har nämligen icke bibehållit det af honom antagna abstracta stafsättet, att t. ex. skriva *Kristus*, *Kristoffer*, *kvinna*, *Konsistorium*, o. s. v. i stället för *Christus*, *Christopher*, *quin-*

---

1) Anvisning till Isländskan eller Nordiska Fornspråket af ERASMUS CHRISTIAN RASK. Från Danskan öfversatt och omarbetad af Författaren. Stockholm 1818. XXVIII. och 300 sidor, uti stort 8:tavformat.

2) Äfven dessa tvenne omständigheter hafva syns mig göra en öfversättning nödig.

na, *Consistorium*. De kerömdaste af nutidens språkforskare hafva på goda grunder förkastat det abstracta stafsättet. De hafva insett nödvändigheten, att i de särskildta orden noga undersöka bokstäfvernas historia och förändring, innan man tror sig berättigad till slutsatser och resultater. Om alla iakttagit det af Rask och många andra antagna stafsätt, skulle möjligheten af språkjemförelser och bestämmandet af ordens etymologie till en stor del vara afskuren. Det abstracta stafsättet har äfven det felet, att det är en enfaldigt 3), ja till och med ohyfsadt. Det står i sammanhang med den moderna tidens subjectiva princip, så vida detta senare fattas in abstracto (det democratiska principet), eller, med andra ord, det erinrar om de platta Fransyska abstractionerna angående frihet och jemlikhet. Dessa orsaker hafva föranlåtut mig, att bortlägga detta stafsätt, hvilket jag en tid sjelf, dock med vissa inskränknningar, iakttog 4).

Det andra, hvaruti jag tillåtut mig afvika ifrån Rask, angår de af honom antagna ter-

---

3) Det har nu mera kommit så långt, att en *abstract theorie* är just dertfore enfaldig, t. ex. rationalismen är abstract och enfaldig. Likaledes den falska liberalismen.

4) Om någon skulle vilja anse detta såsom in consequence, så gerna för mig. Jag måste förakta och afsky consequence i villfarelser. Egensinnigheten är en frihet, som står qvar inom trældomens gränsor. Jfr hvad jag yttrat uti *Taciti Germania*. Öfversättning med commentarier. Lund 1836. pag. 69. not. 5.

IV

mini technici. Orsaken härtill är, att detta sammandrag är ämnadt att begagnas af begynnare, som redan af latinska grammatican äro vande vid de gamla konstorden. Jag har därför, för att ej gifva anledning till förvillelse eller åtminstone till fördröjandet af den studerandes framsteg i hufvudsaken, bibehållit de gamla termerna. Den, som vill hafva upplysning om de nya, af Rask antagna, må läsa Spansk Sproglære efter en ny plan udarbejdet af R. RASK. Köbenhavn, 1823. sid. 19—22., och Frisisk Sproglære af R. RASK. Köbenh. 1825. sid. 30—33. Jfr A. Grammar of the Danish Language for the use of Englishmen, by ERASMUS RASK. Copenhagen, 1830.

*Detta är hvad jag har ansett nödigt, att här erinra. Jag vill endast tillägga, att jag är-
nar framdeles utgifva en efter grammatican lämpad öfningsbok uti fornnordiska språket.*

Lund uti Maji 1837.

EBBE SAM. BRING.

Kort Anvisning

till

Nordiska Fornspråket.

Första Afdelningen.

Bokstafsläran.

I. Uttalet.

I. Den fornnordiska vocal-ordningen var följande:

Enkla vocaler.

Tveljud eller Diphthonger.

a

á

æ

ö

au

ey

e

—

ei

i

—

í

o

ó

œ

u

ú

—

y

—

y

2. ö är alltid öppet eller högt, såsom i *dörren*, *löna*.

3. e likaledes, såsom i *Engelsman*, *herrar*, *enkel*, *verk*. Framför detta enkla, öppna e (ε) inskjutes ofta i uttalet ett j, då e vanligen utmärkes med tonteknet ('), t. ex. lèt (d. ä. *ljet*), lät eller lät, öfverensstämmande med vårt *sjette* af *sex*, *ég* (*jeg*) af

eyo. Det är ovisst huru långt tillbaka i tiden detta uttal har egt rum. I alla händelser bör man akta sig för att räkna detta *e* till diphthongerna 1).

4. *i*, såsom i *viss*, *till*, närmar sig något till det djupa eller låga *e* i Svenskan, t. ex. *vita* veta, *lifa* lefva, *himin* himmel, *missir* förlust, *landi* landsman. Äfven märkes, att *i* är både långt och kort utan att gå öfver till *í*, hvilket ljuder såsom i Svenska orden. *fí*, *vís*, *píll* 10 11

5. *o* alltid högt eller öppet, såsom *á* i Svenska orden *komma*, *oss*, antingen det är långt eller kort, t. ex. *opin* öppen (läs *ápin*) *orka*, *hola* håla, *spór* spår. Men *ó* ljuder såsom i *stol*, *stor*, *os*.

6. *u* likaledes, såsom i Svenska orden *dubbel*, *ung*, *brunn*, både långt och kort, utan att gå öfver till *ú*, hvilket ljuder såsom i *hus*, *brun*. Att detta uttal af *u* och *ú* är det äkta fornnordiska, synes icke blott af alla språken på fasta landet i de nordiska rikena, utan ock af Färöiskan, i hvilken rätta ljudet är bibehållet allt intill denna dag, t. ex. det fornnord. och Färöiska *kunna* d. ä. kunna; fornnord. *kúga*, Fär. *kúa*, d. ä, kufva.

7. *y* såsom i *flytta*, *syster*, närmar sig litet till *ö*, och är både långt och kort, utan att gå öfver till *y*, hvilket ljuder såsom i *bly*, *byka*, *fyra*, *flyta*. Riktigheten af att åtskilja *y* från *i* bevises dels af

---

1) Uti Rask's Anvisning till Isländskan, Stockh. 1818. p. 9. n:o 17, 18, 19. räknas *e* till diphthongerna.

hvern þeirra hvað herra
 (hjaldr-bliks) en sik miklu
 (beið ofmiklit eyðir
 ángur) mækligrá att hänga 3).

12. *ei* nästan såsom *breit* *é*; i förbindelse med *i* (eller *j*) mister nemligen *e* vanligen sitt höga ljud, och antager det djupa, men ljudet *j* höres mycket svagt. Man har derföre också stundom betecknat detta tveljud med *é* (icke det Tyska *ei*), *i* och *ó* äro redan beskrifna (4. 5).

13. *œ* (ö), som ett bredt *ö*, nästan såsom *öj*, så att ljudet *j* höres mycket dunkelt och ändas liksom med ett *e* (nästan *öje*). I många goda och tämligen gamla Isländska handskrifter är detta ljud förblandadt med *œ*, och i det nyare Isländska språket har *œ* i alla tillfällen blifvit till *œ*; men i Färöiskan till *ö*, såsom: *sækja*, nu *sækja*; Färöiska *sækja*, söka.

ú och *y* äro redan omtalta.

14. Af de enkla vocalerna äro: *a*, *ö*, *o*, *u* hårda, *e*, *i*, *y* veka efter *g*, *k*. Af diphthongerna äro de, som bildas med *ö* hårda, näml. *á*, *au*, *ó*, *ú*, men de

3) Saga Magnúss Berfættis, Cap. 7. uti F. M. S. VII. pag. 13.

"Væst mer, æn, jag, förskyllar"
 Enhvar af er att hänga,
 Långt högre upp, den kámpa
 I mángen mægling prófoad.

med *j* bildade veka, näm. *æ, ey, ei, i, œ, y*; såsom:
kann, kött, koma, kunna; liksom *kål, kaup,*
köl; kuga; men *kenni, kirkja, kyrki*; så ock
kært, keypt, keipr, kif, kæli, kyr. D. v. *a*
g framför *a, au, o, u*, läses såsom *g* uti Svenska or-
 den *gafvel, golf, gud*; men framför *e, i, ij* såsom
g uti *gerning, gifva, gyps*, och i nom. propria
Gynther, Gyberg etc.

15. Consonanterna äro följande:

1) stumma (litteræ mutæ):

Läppbokst.

Tungbokst.

Gombokst.

hårda *p, f, t, þ,*

k, h,

veka *b, v, d, ð,*

g, j;

2) flytande (liquidæ):

m, n, l, r, s, x, z;

16. *f* har ett tvåfaldigt ljud, neml: 1) såsom
f i begynnelsen af ett ord, och när det fördubblas,
 t. ex. *fara, frá, vaff*; 2) såsom hårdt *v* vid alla
 öfriga tillfällen, t. ex. *haf, nafn, höfn, stefni*
 (läs: hav, navn, hövn), hvilket kan slutas af de Fär-
 öiska *navn, hövn, stevni, stevndi, stevnt.*

17. *þ* ljuder såsom det Engelska *th* i *think,*
thought, det Grekiska *Θ*, d. v. a. ett aspirerat
 eller liksom läspande *t*. Det förekommer endast i be-
 gynnelsen af orden, och fördubblas således aldrig.
ð ljuder ungefär såsom vårt *d* i *mad, bad, råd*, eller
 något starkare aspirerat, såsom Engelskt *th* i *bathe,*

father. Det höres mycket starkt rullande framför andra medljud, t. ex. *adrir*, *öðlast*, *feðrum*, *riðnir*, *faðmar*. Det förekommer icke i begynnelsen af orden, och fördubblas aldrig; utan i så fall sättes *dd* i stället, t. ex. *gleð*, *gladdi*; *ryð*, *ruddi*. De gamla skrefvo ofta *p* för *ð*, då ställningen i orden var tillräcklig för att åtskilja dem, men aldrig *d* för *ð*, förrän bort i det 14:de århundradet.

18. *k* har 1) ett hårdt ljud, såsom i *kan*, 2) det veka (*kj*), såsom i *kært* i de ofvanföre uppgifna tillfällen (14); men aldrig det aspirerade, som i Svenska ordet *känner*; *sk* likaledes, såsom *skaði*; aldrig aspirerad som i Svenska ordet *skär*, eller som det Tyska *sch* i ordet *schere*.

19. *g* har likaledes 1) det hårda ljud, som i *går*, och 2) det veka (*gj*) som i *gær* i de ofvanföre bestämda tillfällen (14), samt dessutom 3) ett aspirerad ljud efter sjelfljuden eller i ändan af ord och stafvelser, såsom vårt *g* uti *lag*, *tag*, o. s. v. Detta finnes deraf, att de gamla stundom i dessa tillfällen skrefvo *gh*, t. ex. *löggh*, *vegh*. Men det ljud aldrig såsom *j*, icke en gång när i följde därefter, hvilket synes af de gamlas vers, hvar uti halfrimmet annars skulle förderivas och försvinna vid många tillfällen, t. ex.

eig-i-gastu Hósköst *lög-an* *syg-ek* ör söltum *ög-tio*

4) Första strophen förekommer uti Magnúsar Goda Saga, Cap.

20. *h* hörs alltid i begynnelsen af orden, dock så framför *j, v, l, r, n, t.* ex. *hjártá, hvat, hreð, hring, hnóða.*

21. *nn* har, efter tvejljuden (diphthongerna), ett eget hårdt uttal såsom *dn*; t. ex. *stein* (steidn), *fránn, kænn, húnn*; dock icke när *nn* genom sammansättning har kommit i förbindelse med diphthongerna, t. ex. *á-nni, kú-nni*. I dessa tillfällen och efter de enkla vocalerna uttalas *nn* såsom vanligt.

22. *ll* har, efter alla vocaler och diphthonger, ett liknande hårdt uttal, såsom *dl*, t. ex. *kall, áll, ill, fíll, full, fúll*; dock på långt när icke så hårdt när *t, d* eller *s* följer derefter, t. ex. *allt, felldi, fulls.*

23. *rn* ljuder mycket hårdt och kort, nästan såsom *dn*, eller rättare *rdn*, t. ex. *barn, börn, horn*. Man finner derföre i nya och vårdslösa handskrifter eller böcker: *Steirn, seirn* för *steinn, seinn*, och dylikt. — *rl* ljuder likaledes hårdt och kort nästan såsom *dl*, eller rättare *rdl*. Man finner derför *jart och jall, karl och kall, kerling och kelling*.

24. *s* är alltid hårdt såsom i Svenskan, eller såsom det Tyska *sz* (alldrig veht såsom det Tyska *s*).

10. uti FMS. VI. pag. 23. och betyder:

Ej du trupper mände sakna.

Den andra finnes detsammastädes, Cap. 40. pag. 88.

Af gellan sjö jag-läskad.

25. *z* ljuder alltid såsom *s*, och brukas endast såsom etymologiskt tecken för *s*, när ett *t*, *d* eller *ð* bortfallit framför detta, t. ex. *veizla* (för *veitsla*), *íslenzkr* (för *íslendskr*), *gerzkr* (för *gerðskr*). I gamla handskrifter brukas *z* stundom såsom förkortning i stället för *ss*, stundom i stället för *st*, ungefär såsom det Grekiska *ζ* i stället för *σδ*; men i nyare goda upplagor har man inskränkt bruket deraf till nyss uppgifna tillfällen, för att så tydligen som möjligt beteckna både uttal och upprinnelse.

26. *x* ljuder alltid hårdt såsom *ks* eller *gs* med hårdt *g* och hårdt *s*, såsom: *lax*, *sex*, *öf*, *uxi* (alldrig såsom *gz*, t. ex. i det Fransyska *exact*).

27. Det fornnordiska uttalet var i allmänhet bredt, klangfullt, regelbundet och bestämdt. En vocal framför en enkel consonant är tämligen lång, antingen consonanten är hård eller vek; t. ex. *ek* (läs: *äk*) eller *eg* (l. *äg*), *jag*; *set* (l. *sät*); *las* (l. *lās*), *läste*. För att tillkännagifva det korta ljudet, fördubblas consonanten, såsom *egg*, ett *ägg*; *sett*, *satt*; *hlass*, ett *lass*. Vocalen förkortas ock i uttalet, när ännu en consonant tillstöter, såsom: *höf-uð* har långt *ö*, men dativ. *höfði* kort eller skarpt; *ber*, slår, har en lång vocal (*ä*); men infinitiv. *berja*, imperf. *barði*, o. s. v. en kort; *vil* är långt, men *i uti vilja*, *vildi* kort.

28. I stafningen räknas alla consonanter, som följa efter en vocal, till denna föregående vocal;

**Kort anvisning
till nordiska fornspråket,**

hvilken

med Philosophiska Facultetens tillstånd

och

under inseende

af

Historisk Professor

EBBE SAMUEL BRING

blifvit i öfversättning utgifven

af

JOHAN AUGUST BERG,

Stadslärare af Göteborgska Nationen

för att jemte aphorismer offentligen försvaras
den 10 Junii 1837.

II.

LUND,

tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1837.

Andraförbandet, som är känt och tryckt

Handlanden Högädle

Herr' JOHAN PETER BERG

och

Dess Fru

BRITA BERG,

född BÖRJESON,

De Huldaste Föräldrar

egnas dessa rader såsom ett ringa vedermäle

af

sonlig lydnad, kärlek och tacksamhet.

Aphorismer angående den begripande vetenskapen.

I

Den, som då de sällskatta sig med andra vetenskaper, förkunnar filosofien, jämförde Aristipp med Penelopes friare; hvilka wäl kunna erhålla Melantho eller någon af de öfriga flickorna, men icke kunna winna drömmingen stels. Denna lägnelse är träffande. Ty filosofien lyftar och befördrar alla de öfriga vetenskaperna, hvilka genom det ifrån filosofien hemtade begreppet få lif och rörelse. Ut filosofien skola alla de öfriga vetenskapernas categorier uppwisas och deduceras. Så wida har filosofien ett legitimt herravärde i de öfriga vetenskaperna.

II

Men då utsluta vi ifrån filosofien myddet, som så långt allmänt, dock med orätta, det räknas, i synnerhet den så kallade popular-filosofien, som är utan begrepp, och wäl talar om wissheten hos ett subject (den wise), men ej är wetenskap om wissheten i universum, i andens och natnrens utveckling, det reala förkastet. Till filosofien höra icke heller den wanliga logiken, empiriska psykologien; etc. etc.

III.

Wigten af den spekulative filosofiens studium består afwen deruti, att man i den sårstilda wetenskap, hvars utveckling man gjort till problemet för sin lifstid, rör sig med frihet och sjelfständighet, finner utan mycken swårighet det inre och wåsendtliga, icke nöjer sig med förklaringar genom hypoteser, yttre orsaker, o. s. w. I historien t. ex. är man icke belåten med en afwen wåltalig berättelse, uti hwilken händelserna framställas efter tidsföljden uti deras causalsammanhang, utan man will se händelserna, att jag må säga, inwåndigt; man will begripa dem uti deras förnuftighet och nödwändighet. Man förklarar icke de stora staternas förfall och undergång af yttre orsaker (t. ex. Romerska statens af det tilltagande sedeförderfvet, de barbariska nationernas inträngande, etc. etc.), utan af staternas princip, och detas nödwändiga öfvergång till dess negativitet, så snart det uträttat hwad det i wældshistorien till förnuftets utveckling förmått. För att anföra ännu ett exempel, man förklarar icke Romerska privaträttens förträfflighet utaf mängden af andra kunskaper och af bekantskapen med Grekiska skriftställare, Homerus, Plato, Demosthenes, Chrysipp, m. fl. Ty dessa orsaker äro yttre och owåsentliga.

t. ex. ask-a, sett-u, höfð-in-u, vild-i, marg-ir, hest-ar. Detta är regeln för ordens delning vid slutet af en rad.

29. Härifrån undantagas dock vanligen *j* och *u*, hvilka räknas till den följande vocalen, såsom: leggjum, högg-va; — så ock alltid *r*, som aldrig slutar sig tätt till en föregående consonant (så vida det icke alldeles sammansmälter med en sådan, t. ex. steinn, grænn, hæll, full, jfr nr 39), utan antingen läses öfver på den följande vocalen, eller, i brist af en sådan, bildar nästan en egen stafvelse, såsom: ved-rit, ved-r', al-r', set-r'. I det följande betecknas detta *r* med *r'*.

30. Hufvudtonen faller alltid på den första stafvelsen i ordet t. ex. vēr-ald-ar-inn-ar, verldens; bitonen faller i tre- och fyrstafviga ord vanligen på nästsista stafvelsen (penultima), t. ex. Upplend-ing-ar, vīn-ätt-a, svārāði, men icke på sista utan i sammansatta ord, uti hvilka den sista delen är enstafvig, t. ex. Konúngsson.

II. Ljudskifte eller bokstafs-förändring.

I den fornnordiska böjningen (declinationen och conjugationen) så väl som i härledningen *) spelar bokstafs-, i synnerhet vocal-förändringen, en ganska vigtig rol.

*) Almqvist nyttjar benämningen *utledning*, hvilken genast synes stötande.

1) *Vocalförändringen.*

31. *a* till *ö*, i hufvudstafvelsen af ordet, när ändelsen innehåller *u*; t. ex. *aska*, *ösku*. Stundom också, äfven om *u* bortfallit, såsom *blād*, i plur. *blöð*, *blād*; jäfn, i femin. *jöfn*.

32. Omvändt, eller *ö* till *a*, när ändelsen innehåller *a*, t. ex. *ögn*, *agn*, *grand*, i genetiv. *agnar*; stundom också framför *in* eller med bortkastad ändelse i sammansättning, eller härledning, t. ex. *eggnir*, *agnar*; *järðveggr*, *jordmon*, *jærðneskir*, *jordisk* (af *jörð*, *jord*, etc.).

33. Framför ändelser på *i*, *j* eller *r*, stundom också ehuru dessa ändelser utelemnas, blifver:

a till *e* t. ex. *land*, *lendi*; *nafn*, *nefni*.
ö — *e* — *gröf*, *gref*; *sök*, *sekt*.
ja — *i* — *bjart*, *birti*; *djarft*, *djrist*.
jö — *i* — *hjórd*, *hirdir*; *björh*, *birni*.
e — *i* — *regn*, *rignir*; *hverfi*, *hvirfillar*.
æ — *e* — *ræd*, *ræðir*; *næ*, *næ*.
ard — *ey* — *raun*, *reyni*; *draup*, *dreypt*.
o — *y* — *son*, *sýnir*; *of*, *yfir*.
u — *y* — *guð*, *gyðia*; *full*, *fylli*.
ú — *y* — *hús*, *hysi*; *prútt*, *prýði*.
jö — *y* — *bjóða*, *býðir*; *hljóð*, *hlýði*.
jö — *y* — *flytuga*, *flygir*; *djúpt*, *dýpra*.
ö — *e* — *kjö*, *kjör*; *böt*, *böti*.
o förändras också, ehuru mera sällan, till *e* såsom:
hnót, *hnetr*; *tröða*, *tröðir*; *koma*, *kemma* af,
efra, *efst*.

34. I det äldsta nordiska språket hade man korta eller enkla vocaler framför *ng*, *nk*, och dessa förändrades regelbundet efter nysnämnde övergångssätt, t. ex. *langt*, *långu*, *leingi*; sedermera utvidgade man alla vocaler framför *ng* eller *nk* till diphthonger, och fick då en egen vocalförändring för dessa tillfällen: *långt*, *långgu*, *leingi*.

35. Stundom äger ingen vocalförändring rum, ehuru *i* följer efter, och vocalen annars förändras i samma röt, t. ex. *land*, i dativ. *landi*; *nafn*, i dativ. *nafni*; *þánki*, en tanke; *kappi*, en kämp; oaktadt man säger *ek þeipki*, jag tänker; *ek keppist*, jag bemödar mig, anstränger mig. Detta synes hafva sin grund deruti, att ändelsens vocal i dessa tillfällen icke egentligen var *i*, utan *e*, hvilket ofta finnes i handskrifterna, t. ex. *lande*, *nafne*, *þanke*, *kappe*.

36. På liknande sätt finnes ofta *o* för *u* i ordens ändelser, såsom det synes, i synnerhet der huvudstavelsen icke fått någon af dessa slags vocalförändringar, t. ex. *ero*, *váro*, *þíngom*, o. fl. dylika. Men enligt regeln skiljes dock icke *e* från *i*, eller *o* från *u* i slika ändelser.

37. Der gifvas flera slags vocalförändringar i verberna, men hvilka bero på de särskilda klassernas natur, och derföre här förbigås.

2) Consonantförändringen.

38. *ndt* blifver till *tt*, t. ex. *batt*, *bann*; *satt*, *samt* (af *sannr*, *sann*). *ngk* till *kk*, t. ex. *sprakk*, *sprack* (af *sprínga*, *sprikka*); *ekkja*, *enka*.

39. *nr* till *nn*, t. ex. *steinn* i stället för *steinr*; *seinn* för *seinr*; *seinna* för *sein-ra*. *-lr* till *ll*, t. ex. *hóll* för *hólr*, *sælli* för *sæl-ri*.

40. *ν* bortfaller i begynnelsen af orden framför *o*, *u*, *y*, *r*, t. ex. *verð*, *varð*, *urðu*, *yrði*, *orðit*; så ock *hverf*, *hvarf*, *hurfu*, *hyrfi*, *horfit*; *rángt*, *skeft* eller *krokigt*, *reiði*, *vrede*. Dock finnes *ν* ofta bibehållet framför vocalerna hos de gamla, såsom: *vúrðu*, *vyrði*, *vorðit*.

Andra Afdelningen.

Formläran eller läran om ordens böjning

(declination och conjugation).

I. Substantiverna eller namnorden.

41. Denna ordclass delas i 2:ne hufvudarter, den öppna och den slutna; den förra är enklare och mera regelbunden, den senare konstigare och mera invecklad; den förra utgör endast en declination (ett böjningssätt), den senare deremot tvenne. Hvarje af dessa trenne declinationer har dock åter 3 klasser, en för hvarje af de 3 vanliga genera. Neutrum är det enklaste.

Den öppna hufvudarten.

42. Första Declinationen.

<i>Neutrum.</i>	<i>Mascul.</i>	<i>Femin.</i>
<i>Sing. Nom.</i> auga	geisli (e),	túnga
<i>Acc.</i> auga	geisla	túngu (o),
<i>Dat.</i> auga	geisla	túngu (o)
<i>Gen.</i> auga	geisla	túngu (o)
<i>Plur. Nom.</i> augu (o),	geislar	túngur (or),
<i>Acc.</i> augu (o),	geisla	túngur (or),
<i>Dat.</i> augum(om),	geislum (om),	túngum (om)
<i>Gen.</i> augna.	geisla.	túngna.

43. De, som hafva *a* i första stafvelsen, förändra det till *ö* framför de ändelser, som innehålla *u* (31.) t. ex. hjarta, plur. hjörtu, hjörtum; kappi, dat. plur. köppum; saga, acc. dat. och

gen. sing. sögu, *plur.* sögur, sögum. Men ett *a* i en följande stafvelse bliver till *u*, t. ex. harpari, hörpurum; leikari, leikurum.

44. Några masculina, i synnerhet på *-ingi*, inskjuta *j* i alla de öfriga casus, t. ex. höfðingi, höfðingja, höfðingjar; illvirki, illvirka; vili, villja.

45. Masculina på *-andi* afvika i plur.; t. ex. búandi, bonde, hvilket tillika sammandrages t. ex. *Sing. Nom.* búandi (e), smdr. bóndi (e),

Acc. búanda bónda,

Dat. búanda bónda,

Gen. búanda bónda,

Plur. Nom. búendr bóendr, bændr,

Acc. búendr bæendr, bændr,

Dat. búöndum, -endum, bóndum, bændum,

Gen. búanda, -enda. bónda, bænda.

46. Ordet herra, samt síra 5), hvilka brukas framför Presters och Prostars dopnamn, äro de endaste masculina på *-a*; de afvika blott i nom. från geisli.

47. Några feminina erhålla i *gen. plur.* icke *-na*, utan blott *-a*, likasom i nom. sing., såsom lína, kanna, skepna, lilja, gyðia, vara.

48. Ordet kona, fruntimmer, *qvinna*, erhåller i *gen. plur.* *kvænna*; *kvinna* bliver hos de

5) Af det Engelska *Sire*, fader.

gamla stundom oförändradt i gen. plur., men hos de
nyare lantager, det alltid samma gen. i plur. som ko-
na, nemligen kvinna.

Den slutna hufvudarten.

49. Denna innehåller icke alla substanser, som ändas på tillhördade consonanter, utan ock i dem med i, j eller i tilländelse; ty i masculina på i af första declinationen skilja egentligen ändas på *e*. Denna hufvudart delar sig åter i tvänne declinationer. Till den förra räknas de substantiver, som ändas i endingen på en consonant, eller bok på i; till den senare de, som hafva ett tydligt framträdande *u*.

50. *Andra Declinationen.*

	<i>Neutrum</i>	<i>Mascul.</i>	<i>Femin.</i>
<i>Sing. Nom.</i>	land,	brandr,	för,
<i>Acc.</i>	land,	brand,	för,
<i>Dat.</i>	landi, (e)	brandi, (e)	för,
<i>Gen.</i>	lands,	brands,	färs,
<i>Plur. Nom.</i>	lörd,	brandar,	förir, (färs),
<i>Acc.</i>	lörd,	brandar,	färis, (färs),
<i>Dat.</i>	lördum,	bröndum,	förum,
<i>Gen.</i>	landa,	branda,	färs,

51. Den lörd ej finnas i eller i, "föregående" natur-
ligtvisningen i vocalförändring. t. ex. s i k p, s i k i p u m;
K i k i n g s, K i n g i n g u n g, e g n i n g u n g, e g n i n g u n g,
e i g n i n g, e i g n i n g u n g. Endast ett Masculinum har

förutan det vanliga ljudskiftet i dat. plural. ännu ett annat i dat. Singul., nemligen dagr, dat. degi, Plural. dagar, dat. dögum.

52. Den masculina ändelsen *r* sammansmälter med ett föregående *n*, *l* till *nn*, *ll*, såsom steinn i stället steinnr, hæll för hælr, så ock i längre ord, såsom: drottinn, lykill. Accus. och de öfriga casus: äro reguliera, stein, hæl, drottinn, lykil, o. s. v.; dock bortfaller stundom dativi ändelse *-i* uti de enstafviga orden, på *-ll*, t. ex. hæl, hól, i stället för hæli hóli. — Der den sista radical-bokstafven är *r*, *s*, vacklar bruket emellan *rr*, *ss* och enkelt *r*, *s*, utan ändelse för genus; dock finnas väl oftast: þórr, hauss, herr, íss, óss, menn, hamar, kurteis, emedan den sista har mindre vikt. Af begge dessa slags ord, när de i nominat. bestå af en stafvelse, bortfaller också ofta dativi ändelse *-i*, såsom: her, ís, i stället för heri, ísi. — Efter *n*, *l*, då de sammanstöta med en annan consonant, bortfaller *-r* aldeles, t. ex. vagn, hrafn, fugl, karl, i nominat. och acc. — Likaledes efter *ss* och då *s* sammanstöter med en annan consonant, såsom lax, háls, kröss i nominat., accus. så ock i genit.

53. Tvåstafviga ord sammandragas, när uttalet tillåter det, såsom af neut.: sumar, sumri, plur. sumur, sumrum, sumra; höfuð, höfði, höfðum, höfða; af mascul.: hamri, hamrar, hamra, hömrum; drottinn, drottinnar; lykli, lykjar, o. s. v. — Några bekömma ett ovanligt ljudskifte

***Kort anvisning
till nordiska fornspråket,***

hvilken

med Philosophiska Facultetens tillstånd

och

under inseende

af

Historiarum Professorn

EBBE SAMUEL BRING

blifvit i öfversättning utgifven

af

FREDRIK BRATT,

Stud. af Götteborgska Nationen;

**för att jemte aphorismer offentligen försvaras
den 14 Junii 1837.**

III.

LUND,
tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1837.

Controlleuren,

Högädle

Herr JOH. JAC. LUNDGREN,

min hulde stjuffader,

och Dess Fru

ANNA ELISAB. LUNDGREN,

född FALKMAN,

min hulda moder

tillegnas dessa blad såsom ett ringa

vedermåle

Sonlig kärlek och tacksamhet.

FREDRIK BRATT.

i de sammandragna formerna, t. ex. af neutra: megin, *magt*, *styrka*, dat. magni, genet. megin, plur. megin eller mögn (t. ex. goðmögn, *gudamagter*, se Gylfaginning, 2.), dativ. mögnum, genet. magna; af masculina ketill, dat. katli, plur. katlar, accus. katla, dat. kötlum; af feminina álin, genet. álnar, plur. álnum, álna.

54. Till de sammandragna höra af masculina jöfurr, fjöturr, hvilka behålla ö öfverallt; dat. jöfri, fjötri, plur. jöfrar, fjötrar o. s. v. De öfriga liknande af alla tre genera hafva hos de gamla blott *r* (icke *ur* eller *urr*), och böra därför icke anses såsom sammandragne, t. ex. af neutra silfr, silfri; af masculina akr, akri, plur. akrar; af feminina fjöðr, genet. fjaðrar, plur. fjaðrir (är), fjöðrum, fjaðra.

55. Ej heller sammandragas flerstafviga neutra på -að, *an*, eller feminina på -an, t. ex.

Neutrum.

Femininum.

Sing. Nom. Accus. mannlíkan, skipan

Dativ. mannlíkani, skipan,

Genet. mannlíkans, skipanar (-onar),

Plur. Nom. Accus. mannlíkun (on), skipanir,

Dativ. mannlíkunum, skipunum -(onum),

Genet. manlíkana, skipana.

56. Några ord af denna declination inskjuta *j*, andra *v*, framsför de ändelser, som börjas med en vocal, dock icke *j* framsför *i*, icke heller gerna *v* framsför *u*. Detta synes väl antyda, att dessa ord

fördom ändats på *-i* eller *-u*; men då deraf icke mera finnes något spor i nomin., och det icke vidare yttrat någon betydlig verkan på declinerandet, så kan det ej berättiga oss att hänföra dem till någon annan declination.

57. Det inskjutna *u* fredar ett föregående *ö* (el-*qu*) ifrån att (till följe af §. 32.) förändras till *a* (el-*er á*), framför ändelsen *-a*, och erhåller derigenom samma verkan som *u*. I plur. af feminina fordrar detta inskjutna *u* den gamla ändelsen *-ar*, t. ex.

Sing. <i>Nom.</i> frœ (fræ),	saungr,	ör,
<i>Acc.</i> frœ,	saung,	ör,
<i>Dat.</i> frœvi,	saungvi,	öru, (ör),
<i>Gen.</i> frœs,	saungs,	örvar,
Plur. <i>Nom.</i> frœ.	saungvar,	örvar,
<i>Acc.</i> frœ,	saungva,	örvar,
<i>Dat.</i> frœvum (om),	saungum (om),	örum (om),
<i>Gen.</i> frœva,	saungva,	örva.

58. Det inskjutna *j* förorsakar i masculina, att hela ändelsen (*ji*) i dat. sing. bortfaller, och att plur. antager ändelsen *-ir*, accus. *-i*; men i feminina fordrar det alltid det gamla *-ar*, så att hela ändelsen blifvor *-jar*, t. ex.

Sing. <i>Nom.</i> nes,	dreingr	ben,
<i>Acc.</i> nes,	dreing,	ben,
<i>Dat.</i> nesi,	dreing,	ben,
<i>Gen.</i> ness,	dreings,	benjar,
Plur. <i>Nom.</i> nes,	dreingir,	benjar,
<i>Acc.</i> nes,	dreingi,	benjar,

Dat. nesjum, dreingjum, benjum,
Gen. nesja, drengja, benja.

59. Äfvetu finnas en del masculinā, som hafva en enkel consonant efter vocalen och framsför *r*, hvilka likaledes få *dat. sing.* lika med *accus.* och i *nom. plur.* ändelsen *-ir*, *accus. i*, utan att inskjuta något *j*; så ock en del femininā, i synnerhet på *-ing*, *ung*, och på *r* (eller *i*), som bekomma i *plur. -ar*, utan ätt inskjuta något *v* eller *j*. t. ex.

<i>Sing. Nom.</i>	<i>dalr</i>	<i>drottning</i>	<i>veiðr</i> (<i>veiði</i>)
<i>Acc.</i>	<i>dal</i>	<i>drottning</i>	<i>veiði</i>
<i>Dat.</i>	<i>dal</i>	<i>drottningu</i>	<i>veiði</i>
<i>Gen.</i>	<i>dals</i>	<i>drottningar</i>	<i>veiðar</i>
<i>Plur. Nom.</i>	<i>dalir</i>	<i>drottningar</i>	<i>veiðar</i>
<i>Acc.</i>	<i>dali</i>	<i>drottningar</i>	<i>veiðar</i>
<i>Dat.</i>	<i>döllum</i>	<i>drottningum</i>	<i>veiðum</i>
<i>Gen.</i>	<i>dala</i>	<i>drottninga</i>	<i>veiða.</i>

Dock finnes ock i *dativ. dali* (t. ex. Harbardsl. 18.) ja till och med i *plur. Herdalar* (Hk. 2, 8.) liksom i Svenskan; *brúðr* har i *plur. brúðir*.

60. Några närma sig tredje declinationen, genom att antaga *-ar* i genet. singularis, men gå för öfrigt såsom *brandr*, *dreingr*, eller *dalr*. Af första slaget äro: *hatt*, *kraptr* (*kraft*), *grautr*, *skógr*, *vindr*, och i det gamla skaldspråket *vegr* (här af alla *vēga*). Af andra slaget kunna anmärkas: *belgr*, *mengr*, *leggr*, *brygg*, *verkr*, *værk*, *reykr*, *lækr*, *drykk* och *bær*, *bœjar*, *bœjum*, *bœja*, med inskjutet *j*, hvilket ock noga iakttages i alla go-

da fornskrifter. Af tredje slaget äro de vanligaste: *stadr*, *saudr*, *en betr*, *bragr*, *vegr* *), *rèttir*, *yinr* (eller *vin*), *hugr*, *lutr*, *munr*, *átstílnad*, och alla, som ändas på *-naðr* (*nuðr*) och *skapr*, hvilka dock sällan brukas i plurali.

61. Neutra på *-i* och Masculina på *-ir* bortkastas i framför ändelserna *-um*, *-ar*, *-a*, så vida icke den föregående consonanten är *g* eller *k*, ty då förändras *i* till *j*, men bortkastas icke. Feminina på verkligt *i* äro i sing. oböjliga (indecl.), men erhålla i pluralia *ir*, t. ex.

	Neut.	Neut.	Mascul.	Femin.
Sing. Nom.	kvæði	merki	lækni	æfi
Acc.	kvæði	merki	lækni	æfi
Dat.	kvæði	merki	lækni	æfi
Gen.	kvæðis	merkis	læknis	æfi
Plur. Nom.	kvæði	merki	lækna	æfir
Acc.	kvæði	merki	lækna	æfir
Dat.	kvæð-um	merkjum	lækna-um	æfi-um
Gen.	kvæð-a.	merkja.	lækna-a.	æfi-a.

Eyri, ett öre, får i plur. *aurar*, *aurar*, *aurum*, *aura*; eyri, en låg strand, i gen. och plural. *eyrar* **), liksom *helgi*, *helighet*, *heligdag*, *söndag*, i genet. och plur. *helgar*.

*) Man finner också af dessa ord i 4000. plur. *vegr* efter tredje declinationen. I sammansättningar, såsom *Noregr* eller *Noregr* går det som *konungar* (51), och förekommer icke i plurali. Likaledes ett annat ord, *vegr*, *herrlighet*, *ärr*.

**) Deraf synes *Eyrarsund*, *Öresund*, hafva fått sitt namn. *Sundet emellan de låga stränderna*.

62. Några af alla tre generä äro på ännu flera sätt irreguliära. Således af neutra finnes *læti*, *átbörder*, *læte*, blott i plur. och har i dat. *látum*, i gen. *láta*.

Några, som i sing. äro neutra, blifva i plurali feminina, såsom:

Sing. *li m*, *ris*, *emðqvistar*, Plur. *li mar*, *grenar*;

— *tál*, *svæk*, *bedrägeri*, — *tálar*, *bedrägerier*;

— *eing*, *en äng*, — *eingjar*, *ängar*;

— *mund*, *tidpunkt*, — *mundir*, *tider*;

— *þúsund*, *tusende*, — *þúsundir*, *tusende*.

Åtskilliga af dessa finnas fullständiga i begge generä. — *Óndet frœði*, *kunskap*, är i singulari femininum och oböjligt liksom *æfi*, men i plur. neutrum och går såsom *kvæði*.

63. Några neutra finnas i Nom. och accus. både med och utan ändelsen *-i*, såsom *eign*, *ochreingi*; *fulltíng*, *hjelp*, och *fulltíngi*, *sinn*, *gâng*, (Tyska *mal*;) och *sinni*. Den längre formen tillhör det nyare Isländska språket, men har ofta ifrån nya afskrifter inkommit uti editioner af de gamla.

64. Af masculina afvika *guð*, som icke har *r* i nominat., men i plur. *guðir*, olika med neut. *goð*, som betyder *en* hednisk *gud*, i plur. *goð*, *líkhamr* eller *líkamar*, som i sing. vanligen heter *líkami*, och går såsom *geisli*, men i plur. *líkamir* såsom *dallir*. En del flera ord finnas med ändelsen *i* såväl som *r*, men i plur. med *-ar*, som är gemensam för begge böjningssätten, t. ex *kærleikr*,

kærleik, o. s. v. eller kærleiki, kærleika, *kærlek*, i plur. blott kærleikar, o. s. v.; sannleikr och sannleiki, *sanning*, plur. sannleikar, o. s. v. — Formen *-leiki* är vanlig i det nyare språket. Stundom medförer den nya formen en ny betydelse, t. ex. oddr, *en udd*, *spets*, oddi, *en udde*, *landtunga*; munnr, *en mund*, mynni, *en mynning*; karl, *en man*, *en bonde*, Karti, *Carl* (nom. propr.). — Likaledes några af de afrikande, såsom bragr (= starr, 60), *ett skaldestycke*, Bragi, *ett mansnamn*; så ock hugr, *hog*, *mod*, hugi, *sinne*, *tänka*, äfven ett mansnamn, lat. *Hugo*; hlutr, *en lott*, *ett ting*, hluti, *en del*. Naturligtvis kan ock af en tillfällighet inträffa, att ord af dessa böjningsätt likna hvarandra, utan att vara beslägtade, såsom bolr, (= dalar), *bol*, *stamm*, lat. *truncus*; boli, *en tjur*; hagr, *tillstånd*, hagi *en hage*. Sällan öfvergå neutra af denna declination till masculina af den förra, genom att antaga ändelsen *i*, såsom ómak, och ómaki (Gylfaginning, 12.), *omak*; mál, *tal*, formáli, *företal*; verk, *ett verk*, verki, *en skrift*, *ett skaldestycke*; utan att de tillika alldeles förändra betydelsen, såsom land, *land*, *landi*, *landsman*; nafn, *namn*, nafni, *namne*, *en af samnda namn*; bú, *ett bo* (t. ex. *mannens bo*, *hustruns bo*) búi, *nabo*; höfuð, *hufvud*, höfði, *ett oap, el. förberg*, lat. *promontorium*; norðr, *norden*, Norðri, *en dvärgs namn*.

65, De öfriga irreguliera masculina äro förnämligast:

Sing. Nom.	Skór,	dörr,	maðr,	fingr,
Acc.	Skó,	dör,	mann,	fingr,
Dat.	Skó,	dör,	manni,	fingri,
Gen.	Skós,	dörs,	manns,	fingrs,
Plur. Nom.	Skðar,	derir,	menn,	fingr,
Acc.	Skúa	deri,	menn,	fingr,
Dat.	Skóm,	dörum,	mönnum,	fingrum,
Gen.	Skúa.	darra.	manda.	fingra.

Det första af dessa ord blifver af de nyare i plur. sammandraget till nom. Skór, acc. Skó, gen. Skóa.

66. Af feminina afviker *sál*, *eydl*, som får i dat. *sálu*, plur. *sálit*, gen. *sálna*; man finner ock i gen. sing. *sálu*, i synnerhet i sammansättning, såsom *sáluhiálp*; grein har i plur. *greinir* och stundom *greinnar*; *ey*, *en ö*, har i dat. *eyju* eller *ey*, plur. *eyjar*; nu säges på Island vanligen *eyja* efter första declinationen i sing. Enstafviga ord på *á* sammandragas på det sättet, att ett efterföljande *a* eller *u* städse uppslukas af detta *á*; t. ex. *brá*, *ögonbryn*, gen. *brár*, plur. *brár*, dat. *brám*, gen. *brá*; likaledes *á*, *en å* eller *flod*; *skrá*, *en lås*, äfven *en skrift*, i synnerhet *lag*, *landsäed*. — Några härledda ord med denna ändelse blifva hos de gamla oförändrade i sing. t. ex. *ásjá*, *försorg*, *beskydd*.

67. *Tredje Declinationen*

innefattar alltså de substantiva, som i ändelsen hafva *u* eller *o*, hvilket dock stundom har bortfallit eller på annat sätt blifvit otydligt. Neutra af denna art äro endast få, och ändas alla på *e* (i stället för *ev*), masculina hafva i gen. sing. *-ar*, och i nom. plur. *-ir*, feminina i gen. sing. *-ar* eller *r*. T. ex.

	<i>Neutrum.</i>	<i>Masculina.</i>	<i>Feminina.</i>
Sing. Nom.	tre, völlum, fjörður, röt, mörk,		
Acc.	tre, völl, fjörð, röt, mörk,		
Dat.	tre, velli, firði, röt, mörk,		
Gen.	tres, vallar, fjarðar, rötur, merkr,		
Plur. Nom.	tre, vellir, firðir, røtr, merkr,		
Acc.	tre, völlu, fjörðu, røtr, merkr,		
Dat.	trjá, völlum, fjörðum, rötum, mörkum,		
Gen.	trjá, valla, fjarða, róta, mörka.		

68. Såsom tre går dessutom endast kne; ty orden hle och spe förekomma icke i plurali. Redan i det 15:de århundradet hafva Isländarne börjat att uttala *e* i dessa ord såsom *je* (i stället för *æ*). Häraf det i flera goda editioner af gamla verk förekommande skriftsätt *trè*, *très*, o. s. v. Dativus och Gen. plur. äro sammmandragne i stället för *trjavum*, *trjava*. — Ordet *fe*, *fä*, *gods*, *penningar*, afsticker i gen. sing., hvarest det har *fjár* (i stället för *fjavar*); men *ve*, *helgedom*, *tempel*, (hvaraf *Öðinsve*, *Odense*, *Medevi*, *Norra vi*, *Södra vi*, o. s. v.), går såsom *tand* eller *skip*, efter 2:dra declinationen.

Aphorismer.

IV.

Det är enfalligt, att inbilla sig, det en falsk theorie skall i längden kunna bibehålla sig och göra sig gällande. Ty den absoluta magten i werldshistorien är ingen annan än förnuftet (det ewiga förnuftet = försynen, Gud själv). Hvarje falsk theorie har derföre endast en öfvergående existence. Vi behöfwa derföre icke frukta, att den falska liberalismen skall taga öfverhanden i staten, eller att den så kallade rationalismen skall kunna göra sig gällande i kyrkan. Begge äro producter af det raisonnerande förståndet, som blifwer stående, liksom fångsladt, uti sina abstractioner.

V.

Egentligen har aldrig existerat mer än en philosophie. Ty det nyaste filosofiska system innehåller allt hwad som är sannt i alla de föregående, men detta vidare utveckladt. Skillnaden emellan de filosofiska systemerna består icke uti opposition, utan i sanningens fortskridande utveckling. Det nyare filosofiska systemet vederlägger det äldre endast så vida, som plantan är en vederläggning af fröet, den utvecklade wårten en vederläggning af plantan, blomman en vederläggning af bladen, och frukten en wedergållning af blomman.

VI.

De nyare författare, hwilkas skrifter man för att lyfta sig till den begripande ståndpuncten i synnerhet

bör läsa, äro Kant, Fichte, Schelling och Hegel, men i synnerhet den sistnämnde. Ja, han är för den, som icke gjort filosofien till sitt hufvudstudium, instar omnium. Det är oundsligt att läsa och begripa Hegel utan att beundra de gåfvor, hvarmed Gud utrustat denne underbara man. Men hufvudsaken ligger dock hvarken ensamt eller väsentligen uti de resultat, till hvilka Hegel kommer, utan uti rörelsen af det tänkande, hvaraf de härflutit.

***Kort anvisning
till nordiska fornspråket,***

hvilken

med **Philosophiska Facultetens tilstånd**

och

under inseeende

af

Historiarum Professorn

EBBE SAMUEL BRING

blifvit i öfversättning utgifven

af

ANDERS FREDRIK LANDTBOM,

Stud. af Götheborgska Nationen;

för att jemte aphorismer offentligen försvaras
den 14 Juni 1837.

IV.

LUND,

tryckt uti Benlingska Boktryckeriet, 1837.

Kongl. Maj:ts
Högtbetrodde Man, Biskopen öf-
ver Götheborgs Stift och Com-
mendeuren af Kongl. Nord-
stjerne Orden

Högvördigste Herr Doctor
CARL FREDR. AF WINGÅRD,

tillegnar tacksamheten för åtnjutna vælger-
ningar detta mitt första lärdomsprof.

ANDERS FREDRIK LANDTBOM.

69. Masculina skrivas vanligen med blott *r* (i stället för *ur*), emedan man icke har märkt, att orsaken till *ö* i föregående stafvelse just är det *u*, som ligger i ändelsen, liksom i dat. plur. Alltså hvar *r* med *a*, emedan detta *r* blott genom ett schva skiljes ifrån roten, men *kjölur* med *ö*, emedan ändelsen innehåller *u*. Acc. plur. har i alla dessa ord en dubbel form, dels på *-i*, öfverensstämmande med nom. plur. (liksom i 2:dra declinationen), alltså *velli*, *firdi*, dels på *-u*, öfverensstämmande med dat. plur., hvilken sista är den rätta gamla formen. — Der gifvas också flera slags ljudskifte i dessa ord, och några, som icke kunna emottaga något ljudskifte, såsom:

Sing. Nom.	sonur (son),	dráttur,	viður,
Acc.	son,	drátt,	við,
Dat.	syni,	drætti,	viði,
Gen.	sonar,	dráttar,	viðar,
Plur. Nom.	synir,	drættir,	viðir,
Acc.	(syni),	(drætti),	(viði),
	sonu,	dráttu,	viðu,
Dat.	sonum,	dráttum,	viðum,
Gen.	sona,	dráttar,	viðar,

Irreguliera äro följande två:

Sing. Nom.	fótur,	vetr, (i stället för vetr -ur)
Acc.	fót,	vetr, (i stället för vetr -u)
Dat.	foeti,	vetri,
Gen.	fótar,	vetrar,
Plur. Nom.	foetr,	vetr, (i stället för vetr -r)
Acc.	foetr,	vetr, - - - - -

1) *Dat.* fótum, vetrum, *Gen.* fóta, vetra.

70. Feminina af denna declination hafva öck flera slags ljudskifte; några hafva intet ljudskifte, och några declineras både efter denna och 2:dra declinationen *v. ex.*

3:die declinationen. 2:dra declinationen.
Sing. Nom. hnot, staung, mörk, staung,
Acc. hnot, staung, mörk, staung,
Dat. hnot, staung, mörku, staung,
Gen. hnotar, steingr, markar, stáugar,
Plur. Nom. hnetr, steingr, markir, stángir,
Acc. hnetr, steingr, markir, stángir,
Dat. hnotum, staungum, mörkum, staungum,
Gen. hnota, stánga, markar, stánga.

Ljudskiftet i staung, steingr är dock i grunden detsamma, som i mörk, merki (67), emedan det blott, (är en) mekanisk följd af ng, ju att ö är utvidgadt till au och till ei; man finner också ofta stöng, stángar, stengr (34). De ord, hvilka liksom mörk, stáungly kunna declineras på tvenne sätt, äro i synnerhet: strönd, rönd, spáung, (taung, haunk, Endast) ett tillfälle, anskilnad i betydelse, neml. önd, plur. i endir, en and (lat. *vanas*), men önd, plur. andir, en anda (lat. *spiritus*). De tre af förenämnde, neml. strönd, rönd, önd erhålla i uti igenbising i allid, strándar, vándar, andar; så att önd, en anda, alltså uti en casus

i sing. (neml. dat. öndu) och tili 2:ne casus i plur. (neml. nom. och accus. andir) kan skiljas ifrån önd, *en and*.

71. Några enstafviga ord på en tontecknad vocal afvika, såvida de sammandragas, när ändelsen begynnar med en vocal, så att *á* uppslukar ett påföljande *a*, *u*; men *ó*, *ú* blott ett påföljande *u*, så som: *tá*, *en tá*, gen. *tár* (i stället för *táar*), plur. *tær*, dat. *tám* (i stället för *táum*); *kló*, gen. *klóar*, plur. *klóer*, *klóm*, *klóá* — *á*, *ett får* (af hankönet), har i gen. liksom i plur. *ær* och *kú*, *en kó*, *kýr*. Dessa former (*ær*, *kýr*) äro i det nu brukliga språket utsträckta också till nom. sing., så att dessa tvenne ord heta lika i nom. och gen. sing., samt nom. och acc. plur. — Andra sammansmälta plur. ändelser med slutbokstafven, så som, *brúnn*, plur. *brýnn* (Egils s. sid. 306, och Edda Helgak. Haddsk. 19. i enlighet med den gamla pergamentsboken), nu säges *brýn* eller till och med *brýr*; *mús* har i plur. *mýss* eller *mýs*; *dýrr* eller *dýr*, *en dörr*, finnes endast i plur., och liar i dat. och gen. *dúum*, *dúra*, eller *dýrum*, *dýra*. Stundom hänföras *brýn* och *dýr* till neutra.

Ännu mera afvika dessa två:

Sing. Nom.	hönd,	nátt,	eller	nótt,
Acc.	hönd,	nátt,	-	nótt,
Dat.	hendi,	nátt,	-	nóttu,
Gen.	handar,	náttar,	-	nætr (noetr),
Plur. Nom.	hendr,	nætr,	-	(noetr),
Acc.	hendr,	nætr,	-	(noetr),

Dat. höndum, náttum, nóttum,

Gen. henda, nátta, nótta.

72. Man kan här anmärka några substantiva, som beteckna släktkap, och hvilka ändas på *-ir*, och äro dels masculina, dels feminina, samt kunde antagas för att utgöra en egen declination, om de icke voro så få:

Sing. Nom. faðir, bróðir, dóttir, systir,

Acc. föður, bróðnr, dóttur, systur,

Dat. föður, bróður, dóttur, systur,

Gen. föður, bróður, dóttur, systur,

Plur. Nom. feðr, bræðr, dætr, systr,

Acc. feðr, bræðr, dætr, systr,

Dat. feðrum, bræðrum, dætrum, systrum,

Gen. feðra, bræðra, dætra, systra.

Såsom bróðir gå också móðir, af faðir finnes ook i dat. sing. feðr, och af bróðir, bræðr, hos de gamla.

73. Dessutom har det gamla språket några besynnerliga substantiva, som beteckna familjeförhållanden och declineras på olika sätt. Hvardera betecknar tvenne eller flera personer under ett namn, och förekommer blott i plurali. Om de tvenne personerna äro af olika kön, blifva orden neutra. Hit höra:

hjón som betyder *man och hustru*,

systkin, - *broder och syster*,

hjú, - *dräng och piga*,

- *äfven man och hustru*,

feðgin, - *fader och dotter*,

moeðgin, - *moder och son*,

feðgar, - - fader och son,
 mœðgur - - moder och dotter,
 Hærtill kan också hänföras börn, det enda, som
 förekommer i singulari, barn (= land). Endast
 feðgar är masculinum, och mœðgur femininum
 (= tungur), gen. mœðgna.

Förbindelsen med Artikeln

74. består uti en blott sammansättning af substantivum med den bestämda artikeln (artic. definit.) *hit, hinn, hin*, hvarvid begges ändelser behållas nästan oförändrade, så att orden i denna sammansättning bekomma en dubbel böjning. Men emedan artikeln sjelf är ett pronomen, och dess declination lik adjectivernas, är tjenligt att först fullständigen framställa denna:

Sing. Nom.	hit,	hinn,	hin,
Acc.	hit,	hinn,	hina,
Dat.	hinu,	hinum,	hinni,
Gen.	hins,	hins,	hinnar,
Plur. Nom.	hin,	hinir,	hinar,
Acc.	hin,	hina,	hinar,
Dat.	hinum,	hinum,	hinum,
Gen.	hinna,	hinna,	hinna.

Häraf bortfaller i denna sammansättning alltid *h*, och, om substantivum ändas på en kort vocal, *a*, *i*, *u*, också *i*. Likaledes bortfaller *i* efter hvarje plural-ändelse på *-r*.

75. Af substantiverna bortkastas i denna samman-
sättning endast *m* i dat. ph., som altså kommer att ändas
på *u*, och *fordrar*, att *hi* bortkastas af artikeln. T. ex.

Af första declinationen.

Sing. Nom.	hjarta-t,	andi-nn,	gata-n,
Acc.	hjarta-t,	anda-nn,	götu-na,
Dat.	hjarta-nu,	anda-num,	götu-nni,
Gen.	hjarta-na,	anda-as,	götu-nnar,
Plur. Nom.	hjörtu-n,	andar-nir,	götur-nar,
Acc.	hjörtu-n,	anda-na,	götur-nar,
Dat.	hjörtu-num,	öndu-num,	götu-num,
Gen.	hjartna-öna,	anda-öna,	götur-öna.

76. Vid andra och tredje declinationen må dess-
utom märkas, att de masculina, som i dat. fattas *i*,
emottaga icke heller gerna artikeln *i*, såsom *dreingur*-
inn, *dreingnum*; *dalrinn*, *dalnum*; men de,
som kunna emottaga ett eget *i*, behålla det som of-
tast, t. ex. *ísinum*, rättare än *ísnum*; *stólinum*
(Snora -Edda, sid. 114.), rättare än *stólnum*.

77. Till exempel må tjena:

af andra declinationen:

	<i>Neutrum.</i>	<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>
Sing. Nom.	skip-it,	konúgr-ino,	eign-io,
Acc.	skip-it,	konúg-inn,	eign-ina,
Dat.	skipi-nu,	konúgi-num,	eign-inni,
Gen.	skip-sins,	konúgs-ins,	eignar-inna,
Plur. Nom.	skipio,	konúgar-nir,	eignir-nar,
Acc.	skipin,	konúga-na,	eignir-nar,

Dat. skipu-num konúngu-num, éignu-num,

Gen. skipa-nna. konunga-nna. eigna-nna.

78. Så snart en vocal följer efter *n*, läses det öfver på denna, och förlorar sitt eget halfljud, t. ex. silf-riti, málm-rinni, fjöð-rinna. Detta finnes af den vanliga förkortningen i gamla goda handskrifter: kögn. Ni i stället för könúng-rinni, o. s. v., men det iakttages numerum endast vid neutrum.

79. Alla sammandragna och irreguliera former blifva såsom de äro, t. ex. degi-num, katlinum, sálu-nni, áfnarinnar; *n* behåller sitt halfljud framför *n*, såsom: ilboendr-ni, of fingr-nar. Endast *madr* (65.) tillfogar ändelsen -ir i nom. plur., och -i i accus. förvänt artiklen tillägges, alltså: mennir-ninn (sällan menninnir), sem ennir-nar, ett som äro och icke två som äro, som vid sögð

80. Feminina på en enkel vocal (bortkasta *lofta* *hi* af artiklen i accus. sing., såsom för-na i stället för förina, gröfna i stället för gröfina (Snorra-Edda, sid. 138.) reið-na i stället för reið-ina; húðna i stället för húðina (Snorra-Edda, sid. 144).

81. I de tillfällen, då substantivum är enstafvigt, och ändas på en lång vocal eller på en diphthong, behåller man artiklens *i*, der ordet annars skulle fort-fära att blifva enstafvigt; men bortkastar det der ordet annars skulle blifva trestafvigt. T. ex. skrá-in, skrá-na, skrá-nni; ey-in, ey-na, ey-nni (också eyju-nni. 66).

82. Af tredje declinationen.

Neutrum. Masculinum. Femininum

Sing. Nom. kne-*it*, kjölr-*inn*, bók-*in*,Acc. kne-*it*, kjöl-*inn*, bók-*ina*,Dat. kne-*nu*, kili-*num*, bók-*inni*,Gen. kne-*ins*, kjalar-*ins*, bókar-*innar*,Plur. Nom. kne-*in*, kilir-*nir*, bókr-*nar*,Acc. kne-*in*, kjölu-*na*, bókr-*nar*,Dat. knjá-*num*, kjölu-*num*, bóku-*num*,Gen. knjá-*nna*, kjala-*nna*, bóka-*nna*.83. Den nyare formen *tré* *8*, i stället, för *tréit*, finnes dock äfven i tämligen goda handskrifter.84. För öfrigt behållas alla irregulariteter framför artiklen, liksom i andra declinationen, t. ex. *mýsnar*, *dýnnar*, eller i neutr. *dýnnin*; dock säges *brýnnar*, med två och icke med tre *n*. (Snorre-E. sid. 50).

Aphorismer.

VII.

Somliga hafwa ansett Hegelska filosofien för rationalistisk, ja till och med kallat den för den fullständade rationalismen. Men sådant beror på ett groft missförstånd. Ty rationalismen är en product af det raisonne-
rande förståndet, som blir stående uti abstractionerna (den borde derföre rätteligen heta intellectualism, dock verba valent ut nummi); men Hegels philosophie är högst speculativ, och måste således försmå den så kallade rationalismen. Den, som har lust att på förband, utan mycket studerande, lära känna Hegels tankar angående den så kallade rationalismen, må läsa Hegels *Geschichte der Philosophie*, 1:r Band, Berlin, 1833, sid. 96, 97. 3:r Band, Berlin, 1836, sid. 253—363, äfwen sid. 329, 332, 334. Jfr. Hegels *vermischte Schriften*, Berlin, 1835, sid. 537.

VIII.

Hegel har i forlhet framställt sitt filosofiska system uti *Phänomenologie des Geistes*, hwilken skrift tillika innehåller det förnämsta, som hittills är skrifvet angående historiens philosophie. Och då de torde här i landet wara få, som läst, och ännu färre, som begripit detta djup sinniga verk, vill jag här anföra ett och annat af det, jag wid genomtänkandet funnit, och hwilket kan för andra, enligt hwad erfarenheten lärt mig, i någon mån lätta begripandet.

emot *ð*, så snart ordet förut innehåller ett *t*, alltså ock ritað, men bakat o. s. v. Det andra af dessa ord är mikit, mikill, mikil, accus. mikit, mikinn, mikla, Dat. miklu o. s. v.

94. De, hvilkas igenkännelsebokstaf är *n* efter en diphthong, eller, om det är ett tvåstafvigt ord, efter hvilken vocal som helst, sammansmälta likaledes *n* med *r* till *nn* (39), såsom vaent, vaenn, vaen, accus. vaent, vaenan, vaena, Dat. vænu, vænum, vænni, och i feminets Gen. vænnar, i Gen. Plur. vænna. De tvåstafviga orden afvika dessutom i gen. masc. och sammandragas, när äudelsen begynnar med en vocal, på detta sätt:

<i>Sing.</i>	<i>Nom.</i>	heiðit,	heiðinn,	heiðin,
	<i>Acc.</i>	heiðit,	heidinn,	heiðna,
	<i>Dat.</i>	heiðnu,	heiðnum,	heiðinni,
	<i>Gen.</i>	heiðins,	heiðins,	heiðinnar,
<i>Plur.</i>	<i>Nom.</i>	heiðin,	heiðuir,	heiðnar,
	<i>Acc.</i>	heiðin,	heiðna,	heiðnar,
	<i>Dat.</i>	heiðnum,	heiðnum,	heiðnum,
	<i>Gen.</i>	heiðinna,	heiðinna,	heiðinna.
<i>best.</i>	<i>Nom.</i>	heiðna,	heiðni,	heiðna, o. s. v.

95. På detta sätt böjas alla reguliera particippia af verbernas slutna hufvudart (som blifver enstafvig i præter. imperf.), t. ex. ráðit, ráðinn, ráðin; gefit, gefinn, gefin; tekit, tekinn, tekinn; och dyl., äfvensom åtskilliga af första huf-

***Kort anvisning
till nordiska fornspråket,***

hvilken

med Philosophiska Facultetens tillstånd

och

under inseende

af

Historiarum Professorn

EBBE SAMUEL BRING

blifvit i öfversättning utgifven

af

EMIL HERMAN MELLIN,

Stud. af Göthiska Nationen;

**för att jemte aphorismer offentligen försvaras
den 2 December 1837.**

VI.

LUND,

tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1837

**Konungens Troman,
Öfverste Lieutenanten och Riddaren
af Kongl. Svärds Orden,
Högvälborne Grefve
HUGO HAMILTON**

**ödmjukast tillegnadt
af
EMIL HERM. MELLIN.**

Aphorismer.

XI.

Enligt den psykologiska åsigten af historien föla de handlande individuernas så kallade hemliga driffjådrar och affigter, anecdoter och subjectiva inverkningar vara det viktigaste. Men historiens värdighet fordrar, att den söker framställa den substantiella sakens natur och utveckling. Offentliga personers Characterer lär man känna af deras offentliga handlingar, liksom man lär känna trädet af dess frukter. Så kallade skildringar af det inre af dagens historia äro ett swagt försök, att å nyo införa en åsigt, som länge sedan med rätta förlorat sin credit.

XII.

Det sanna historiska framställningsfåttet bör undwisa två twenne ytterligheter, den ena att låta det lefwande individuella förswinna uti allmänna tankar, den andra att genom mångden af mådosamt hopsamlade facta förlora den begripande insigten.

vudartens tredje class (som har ljudskifte i hufvudstafvelsen), *barit, barinn, barin*. Men dessa ändelser äro, i anseende till en i det äldsta språket icke ovanlig förändring i uttalet, egentligen i stället för *-it, -iðr, ið*, och detta sammandrages ofta med rotstavelsen, på så sätt, att *i* utelemnas, och *ð* härδας till *d*, eller *t*, om ordets igenkännelsebokstav är en hård consonant, t. ex. *bart, barðr, börð*; *tamt, tamdr, tömd*; *vakt, vaktr, vökt*. Således framkom i några af dessa ord en tredubbel eller åtminstone dubbel form, af hvilka den sammandragna är den äldre, och den på *it, inn, in*, den nyare Isländska; i andra behölls uteslutande blott en af två. De ord, som hafva en dubbel form, antaga då vanligen en blandad declination efter välljudet, t. ex.

<i>Sing. Nom.</i>	<i>vakit,</i>	<i>vakinn,</i>	<i>vakín,</i>
<i>Acc.</i>	<i>vakit,</i>	<i>vakinn,</i>	<i>vakta,</i>
<i>Dat.</i>	<i>vöktu,</i>	<i>vöktum,</i>	<i>vakinni,</i>
<i>Gen.</i>	<i>vakins,</i>	<i>vakins,</i>	<i>vakinnar,</i>
<i>Plur. Nom.</i>	<i>vakín,</i>	<i>vaktir,</i>	<i>vaktar,</i>
<i>Acc.</i>	<i>vakín,</i>	<i>vakta,</i>	<i>vaktar,</i>
<i>Dat.</i>	<i>vöktum,</i>	<i>vöktum,</i>	<i>vöktum,</i>
<i>Gen.</i>	<i>vakinna,</i>	<i>vakinna,</i>	<i>vakinna,</i>
<i>best. Nom.</i>	<i>vakta,</i>	<i>vakti,</i>	<i>vakta, o. s. v.</i>

Till bevis för de sammandragna formernas verkliga bruk hos de gamla må tjena: *kraft, Fornmanna Sögur. IV. p. 122. och 176; þaktr, Fornm.*

Sög. II. p. 205; men þakiðr, Grímniam 9; dulit, Íslendingas II. p. 243; huldr, Saorra-Edda, p. 136., skilt, Fornm. Sög. VI. p. 220. — De nyare formerna äro: krafít, þakinn, dulit, hulinn, skiltit.

96. För öfrigt finnas väl en del andra ord, som sammandragas, t. ex. auðigt, *rið-t*, plur. auðug, auðgir, auðgar; málugr, malgir; öflugr, öflgin och dyl, men få eller inga irreguliera adjektiver. Heilagt, -lagr, -lög, plägar i de sammandragna formerna att förändra *ei* till *e*, plur. heilög, helgir, kelgar, best. helga, helgi, helga. Roten *ill* plägar att tonteknas i neutr., på detta sätt: íllt, illr, ill, och af sanna sammansmälter *nn* med *t* till *tt*, således: satt, sannr, sönn; allt, allr, öll fattas den bestämda formen, emedan det i sig sjelf är så aldeles bestämdt,

97. Sammansatta adjektiver, som ändas på *a*, äro aldeles oböjliga, t. ex. einskipa, Fornm. Sög. VII. p. 123., sundrskila, Fornm. Sög. XI. p. 131. — Dock finnas många, som hos de gamla i Nom. åtskilja genera, i det de ändas i masc. på *-i*, och i femin. på *-a*; t. ex. sammœðri, Forn. Sög. VI. p. 50. sammœðra, dets. st. VII. p. 124. — var hann forvitri, Hk. i företalet; hœr var forvitra, Fornm. Sög. VI. p. 56. — Hér höra ærviti, Fornm.

Sög. VII. p. 158; málöði, Færeyingas. p. 216; fulltídi, Egilss. p. 185.

Gradförhöjningen (comparatio adjectivorum).

98. Den högre graden (*comparativus*) bildas vanligen genom ändelserna *-ara, ari, ari*, som tillfogas på det sätt, att detta *ara* o. s. v. sättes i stället för ändelsen *-a* i den bestämda formen af första graden; och böjes således, att den antager endast en form, antingen den står bestämdt eller obestämdt, och af denna gå neutrum och masculinum i singulari såsom den bestämda formen, men femininum i singulari och alla genera i plurali behålla *-i* öfverallt (endast sällan i dat. *-um*); t. ex. af *spaka* bildas *comparativus spakara*, som går på detta sätt:

<i>Sing. Nom.</i>	<i>spakara,</i>	<i>spakari,</i>	<i>spakari,</i>
<i>Accus.</i>	<i>spakara,</i>	<i>spakara,</i>	<i>spakari.</i>
<i>Dat.</i>	<i>spakara,</i>	<i>spakara,</i>	<i>spakari,</i>
<i>Gen.</i>	<i>spakara,</i>	<i>spakara,</i>	<i>spakari,</i>
<i>Plur. Nom.</i>	}	<i>öfverallt spakari, dock stundom,</i> <i>ehuru sällan, i dat. spökurum.</i>	
<i>Accus.</i>			
<i>Dat.</i>			
<i>Gen.</i>			

Anmärkn. Såsom *comparativus* declineras också particip af verb. activ.; t. ex. *setlanda, heyrande, segjanda, råðanda, gånganda*, och dyl. — Dessa former hafva ganska ofta en passiv betydelse, såsom: *á hitt er lítan-*

da, derpå bör göras afseende; detta er þiggjanda, detta kan emóttagas. Rafns Fornaldars. I. p. 495.

99. Den högsta graden (superlativus) bildas vanligen genom ändelserna *-ast*, *astr*, *ust*, som läggas till roten på så sätt, att ändelsen sättes i stället för *-a* i första gradens (positivi) bestämda form; och böjes såsom *spakt*, *spakr*, *spök* både i den obestämda och bestämda formen, t. ex.

obest. Nom. spakast, spakastr, spökust,
Acc. spakast, spakastan, spakasta, o. s. v.
best. Nom. spakasta, spakasti, spakasta,
Acc. spakasta, spakasti, spökustu, o. s. v.

De, som sammandragas i första graden, sammandragas också i de högre graderna, om der är samma grund, näml. att ändelsen börjar med en vocal, t. ex. *auðgara*, *auðgari*, *auðgast*, *auðgast*, *anðgust*, o. s. v.

100. Men der finnas också i många tillfällen ett kortare bildningssätt för dessa grader, hvilket består deruti, att föreningsvocalen *a* bortfaller, och blott *-ra*, *-ri*, *-ri* i den högre, och *-st*, *-str*, *-st* i den högsta graden läggas till roten, eller sätts i stället för *-a* i första gradens bestämda form, samt den vocalförändring, som *r* kräfver, införes i rotstafvelsen (33—34.), så vida denna kan emottaga en sådan. De

på detta sätt bildade högre grader declineras på samma sätt, som nyss är anfördt (98, 99). t. ex.

hit fagra,	fegra,	-ri, fegrst,	fegrstr, fegrst;
— lága	læggra,	-ri, lægst,	lægstr, lægst;
— lánga,	leingra,	-ri, leingst,	leingstr, leingst;
<i>ell.</i> langa,	lengra,	-ri, lengst,	lengstr, lengst;
hit þraungva,	þreingra,	-ri, þreingst,	-str, -st;
<i>ell.</i> þröngva,	þrengra,	-ri, þrengst,	-str, -st;
hit stóra,	stoerra,	-ri, stærst,	-str, -st;
— únga,	ýngra,	-ri, ýngst,	-str, -st;
— þunna,	þynna,	-ri, þynnst,	-str, -st;
— djúpa,	dýpra,	-ri, dýpst,	-str, -st;
— dýra,	dýrra,	-ri, dýrst,	-str, -st;
— væna,	vænna,	-ni, vænst,	-str, -st;

Ordet mjótt, mjór, mjó, *smal*, *smalt*, hit mjófa, emottager intet ljudskifte, ehuru det har de kortare ändelserna: mjórra, mjóst. *Fornn. Sög.* VII. pag. 264.

101. Några bildas på begge sätten. Man finner t. ex. djúpara, djúpari, djúpast, -astr, -ust, samt dýrara, -ri, dýrast, -astr, ust. De kortare formerna tillhöra vanligen det gamla språket. — Flera få i comparat. den kortare, och i superlat. den längre formen, t. ex. seint, seinna, seinast; sælt, sælla, sælast; nýtt, nýrra, nýjast.

102. Andra äro bildade aldeles irreguliert.
t. ex.

<i>positivus,</i>		<i>comparativus, superlat.</i>	
gott,	hit góða,	betra,	best-a ;
íllt,	— illa,	verra,	verst-a ;
vánt,	— vánda,		
mikit,	— mikla,	meira,	mest-a ;
lítið	— litla,	minna,	minnst-a ;
mart, (margr, mörg),		fleira,	flest ;
gamalt,	— gamla	ellra,	elst-a ;
		eldra,	elzt-a.

Anmärkn. Ordet flest förekommer icke i den bestämda formen utom i pluralis, t. ex. hin mörgu, hinir fleri, hinar flestu, och detta förnämligast hos de nyare.

103. I några tillfällen finnas blott de högre graderna, bildade af adverbier eller præpositioner, utan någon adjectivisk positivus. t. ex.

(norr)	nyrra,	nyrrst, norrast ;
(aust)	eystra,	austast ;
(suðr)	syðra,	syðst (synnst) ;
(vestr)	vestra,	vestast ;
(fram)	fremra,	fremst ;
(aptr)	eptra,	epzt, aptast ;
(út)	ytra,	yzt ;
(inn)	innra,	innst ;
(of)	efra	efst ;
(niðr)	neðra,	neðst ;

(förr)	fyrre ,	fyrst ;
(síð)	síðara ,	síðast ;
(heldr)	heldra ,	helzt ;
(áðr)	æðra ,	æðst ;
(fjarri)	(fjrr)	first ;
(ná-)	(nær , nærr)	næst.

Utaf dessa hafva dock fremra och síðara en regulier positivus, men af åtskillig betydelse och bruk, näml. framt, framr, fröm, *förträffligt*, *tappert*, hvilket är ett poëtiskt adjectivum, och sítt, síðr, síð, *sídt, nedhängande*.

104. De, som fattas den bestämda formen, emottaga icke heller någon gradförhöjning (compareras icke), t. ex. allt (96.), och de på -i eller -a (97.), samt participia, i synnerhet de activa på -andi. Oakadt dessa ord fattas gradförhöjningen, kunna de dock förhöjas genom att sätta adverbierna meir, mest, eller helðr, helzt, framför desamma. De kunna ock förringas genom minnr (miðr), minnst (mlnzt), eller síðr, sízt.

III. Pronomina.

105. De personliga hafva ett eget tvåtal (dualis) i de tvenne första personerna, och af den tredje personen ett tillbakavisande pronomen (pron. recipr.), som är lika i Sing. och Plur.

<i>Sing.</i>	1. <i>Person.</i>	2. <i>Person.</i>	3. <i>Person. Recip.</i>
<i>Nom.</i>	ek (eg),	þú,	—
<i>Acc.</i>	mik (mig),	þik (þig),	sik (sig),
<i>Dat.</i>	mer,	þer,	ser,
<i>Gen.</i>	mín,	þín,	sín,

	<i>Dual.</i>	<i>Plur.</i>	<i>Dual.</i>	<i>Plur.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Nom.</i>	vit (við),	ver,	þit,	þer,	—
<i>Acc.</i>	okkr,	oss,	ykk,	yðr,	sik (sig),
<i>Dat.</i>	okkr,	oss,	ykk,	yðr,	ser
<i>Gen.</i>	okkar,	vår; ykkar,	yðvar,	sín.	

Den 3 P. fattas neut. och plur., som ersättas genom det bestämda pronomen þat, sá, sú. Den declineras sålunda:

<i>Nom.</i>	hann,	hon (hún),
<i>Acc.</i>	hann,	hana,
<i>Dat.</i>	hánum (om)	henni,
<i>Gen.</i>	hans,	hennar,

106. Af Genit. utaf de först anförda bildas sju *pronomina possessiva*, sålunda:

af 1. <i>P. i sing.</i>	mitt,	minn,	mín;
2. — — —	þitt	þinn,	þín;
3. — <i>recip.</i>	sitt,	sinn,	sín;
1. — <i>i dual.</i>	okkart,	okkarr,	okkur;
2. — — —	ykkart,	ykkarr,	ykkurr;
1. — <i>i plur.</i>	vårt,	várr,	vár;
2. — — —	yðvart,	yðvarr,	yður.

**Kort anvisning
till nordiska fornspråket,**

hvilken

med Philosophiska Facultetens tillstånd

och

under inseeende

af

Historiarum Professorn

EBBE SAMUEL BRING

blifvit i öfversättning utgifven

af

HOLGER A. WITT,

Stud. af Blekingeska Nationen;

**för att jemte aphorismer offentligen försvaras
den 2 December 1837.**

VII.

LUND,

tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1837.

**Konungens Troman,
Öfversten vid Kongl. Maj:ts Flotta
och
Riddaren af Kongl. Maj:ts Svärds Orden
Välborne**

Herr L. G. SILEVERSVÄRD,

med djupaste vördnad och tacksamhet

— tillägnadt af —

HOLGER A. WITT.

Aphorismer.

XIII.

Frankrike vann genom revolutionen stora fördelar. Ty det befriades ifrån en mängd institutioner, framom hwilka menniskoanden längesedan skridit, och hwilka derföre funnos tryckande såsom bojor.

XIV.

Närwen vann Frankrike genom revolutionen en omdåttlig kraft i det afseende, att nationen afslådde sig fruktan för döden och wanan wid maktighet. Det återstår, att Fransyska nationen blifwer förnuftigen organiserad nti stånd och corporationer, eller med andra ord, att den atomistiska theorien om staten blifwer införd såsom abstract (ensidig, enfaldig, falsk) och den organiska såsom den sanna. Dertill torde dock ännu fordras många och swåra pröfningar.

THE
JOURNAL
OF
THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE
OF GREAT BRITAIN AND IRELAND
VOLUME 31
PART 1
1901

De tre första declineras såsom artikeln (74.) med den skilnad, att de få dubbelt *t* i neutr., och tonteknas i alla de casus, der ett enkelt *n* följer efter *i*; alltså i genet. *míns*, *míns*, *mínnar*. De fyra sista gå såsom vanliga obestämda adjectiver, med den skilnad att de i accus. mascul. få blott *-n* (i stället för *-an*), alltså *okkarn* (icke *okkarán*), *várn* (icke *váran*) o. s. v. För öfrigt samman dragas de tre tvåstafviga orden såsom vanligt; alltså i dat. *okkru*, *okkrum*, *okkari*, o. s. v.

107. *Pronomina demonstrativa* äro först det irreguliera *þat*, *sá*, *sú*, eller i commun. gen. *sjá*, och det deraf bildade *þetta*, *þessi*, *þessi*, hvilka gå på följande sätt:

<i>Sing. Nom.</i>	<i>þat</i> ,	<i>sá</i> ,	<i>sú</i> ,
<i>Acc.</i>	<i>þat</i> ,	<i>þann</i> ,	<i>þá</i> ,
<i>Dat.</i>	<i>því</i> ,	<i>þeim</i> ,	<i>þeirri</i> ,
<i>Gen.</i>	<i>þess</i> ,	<i>þess</i> ,	<i>þeirrar</i> ,
<i>Plur. Nom.</i>	<i>þau</i> ,	<i>þeir</i> ,	<i>þær</i> ,
<i>Acc.</i>	<i>þau</i> ,	<i>þá</i> ,	<i>þær</i> ,
<i>Dat.</i>	<i>þeim</i> ,	<i>þeim</i>	<i>þeim</i> ,
<i>Gen.</i>	<i>þeirra</i> ,	<i>þeirra</i> ,	<i>þeirra</i> .
<i>Sing. Nom.</i>	<i>þetta</i> ;	<i>þessi</i> ,	<i>þessi</i> :
<i>Acc.</i>	<i>þetta</i> ,	<i>þenna</i> ,	<i>þessa</i> ,
<i>Dat.</i>	<i>þessu</i> ,	<i>þessum</i> ,	<i>þessi (-arri)</i> ,
<i>Gen.</i>	<i>þessa</i> ,	<i>þessa</i> ,	<i>þessar (-arrar)</i> ,
<i>Plur. Nom.</i>	<i>þessi</i> ,	<i>þessir</i> ,	<i>þessar</i> ,

Acc. þessi, þessa, þessar,
Dat. þessum þessum, þessum,
Gen. þessarra, þessarra, þessarra.

Dernäst artiklu hit, hinn, hín (74), hvilken också ofta bortkastar *h*, och skrives it, inn, in, eller äfven et; enn, en. Samma ord brukas också såsom bestämdt pronomen, motsatt þetta, biott med den skillnad, att neutrum i detta tillfälle får ett dubbelt *t*, alltså: hitt, hinn, hin, och ordet icke lätteligen bortkastar sitt *h*, ej heller antager *e*, då det uttalas tydligare, och med mera vigt.

108. *Pronomina relativa och interrogativa* äro, med undantag af blott de relativa partiklarna *er* och *sem*, de samma; näml. hvárt, hvárr, hvár, *hvilket, hvilken* (af två), och hvert, hverr, hver, *hvilket, hvilken* (af många). Begge gå såsom ett obestämdt adjectiv, endast med den skilnaden, att de i accus. masc. få blott *-n* (i stället för *-an*); det sista inskjuter reguliert *j* framför de ändelser, som begynnas med *a*, *u*, alltså i accus. hvert, hvern, hverja dat. hverju, hverjum hverri. Hos kalderna finnes dock också i accus. masc. hverjan, åtminstone i betydelsen *enhvar*.

109. Man har också i det fornnordiska språket haft ett ensamt stående merändels interrogativt pronomen i Sing. sålunda:

<i>Neutrum.</i>	<i>Commune.</i>
<i>Nom.</i> hvat,	hverr (hvarr),

<i>Acc.</i>	hvat,	hvern (hvarb),
<i>Dat.</i>	hví,	hveim,
<i>Gen.</i>	hvess,	hvess;

Men här af brukas i det vanliga språket endast *hvat* såsom pronomén, *hvað*, och *hví* såsom adverbium, *hvarföre*?

110. Pronomina *indefinita* äro dels ursprungliga eller enkla, dels sammansatte af andra isynnerhet af interrogativa. Ursprungliga äro *eitt*, *einn*, *ein*, hvilket stundom brukas såsom obestämd artikel och betyfnr *en viss* (Lat. *quidam*); äfvenså i stället för *ensam*, *allena*. Det declineras reguliärt såsom *vænt* (94) både i Sing. och Plur. obest. och best.. med det undantag att *nt* i neutr. sammansmälta till *tt*, och att accus. masc. har en dubbel form: *einn* och *ei-nan*. Den sista brukas blott i betydelsen af den Latinska accus. masc. *singulum*, *singularem*; alltså distributiv.

111. Aunat (*aliud*, *alterum*, *secundum*) är mycket irreguliert, och går på följande sätt:

<i>Sing. Nom.</i>	annat,	annarr,	önnur,
<i>Acc.</i>	annat,	annan,	aðra,
<i>Dat.</i>	öðru,	öðrum,	annarri,
<i>Gen.</i>	annars,	annars,	annarrar,
<i>Plur. Nom.</i>	önnur,	aðrir,	aðrar,
<i>Acc.</i>	önnur,	aðra,	aðrar,

Dat. öðrum, öðrum, öðrum,
Gen. annarra, annarra, annarra.

Det fattas den bestämda formen, och behåller den obestämda, oaktadt artikeln sättes förut.

112. Bædi, *begge*, finnes blott i plur. på detta sätt:

Nom. bædi, báðir, báðar,
Acc. bædi, báða, báðar,
Dat. báðum. báðum, báðum,
Gen. beggja, beggja, beggja.

143. De viktigaste af de sammansatta äro:

Hvårttveggja, hvårttveggi, hvårtveggja, *hvert för sig af tvenne*. Af detta ord böjas begge delarne, näml. hvårt såsom Nr 108. är omtaldt, och tveggja, som icke brukas utan i sammansättning, såsom ett adjectivum i den bestämda formen, alltså i Plur. hvårtveggju, hvårttveggju, o. s. v.

Annarthvårt, annarrhvárr, önnurhvár, *ett af två, endera*, har likaledes en dubbel böjning i begge numeri, dock isynnerhet i sing.; i det nyare språket är dessutom den sista delen förblandad med hvert, och finnes således vanligen med ett inskjutet *j*, såsom öðruhverju, i stället för öðruhváru, o. s. v.

Man säger också: hvárt (eller hvat) annat, hvárr annan, hvár aðra, o. s. v. *hvarannan*,

och hvert annat, hvern annan, hver aðra, eller ännu bättre med det sista ordet i plur. hvert önnur, hvern aðra, hver aðrar, *hvarandra*, men vid dessa tillfällen sammansätts orden icke.

Hvårigt, hvårigr, hvårig (eller hvårugt, o. s. v.), *intet af tvá, intetdera*, declineras såsom ett adjectivum i den obestämda formen.

Sitthvat, eller sitthvårt, sinnhvarr, sínhvår, svarar emot vårt *hvar sitt*, och plägar att skiljas åt, så att sitt står först. Det är sista delen, som vanligen declineras i de afhängiga casus. Oftare förekommer sitthvert, sinnhverr o. s. v., t. ex. *þeir líta sín í hverja átt; de se hvar till sin sida*, då talet är om tre eller flera.

114. Utan afseende på två brukas: eitthvat, *något* (Eug. *some*) eller vidfogadt: eitthvert, einhverr, einhver, som med undantag af nom. och acc. i neutr. vanligen endast böjer den sista delen. Man finner alltså ock i masc. einhverr, i synnerhet hos de nyare.

115. Nokkut, *något* (Eug. *any*), är sammansatt af ett obrukligt ord nak och hvert, hvat eller hvart, i hvilket sista *ve* eller *va* vanligen är sammandraget till *u* eller *o*. Det har mångfaldiga former, af hvilka följande kan antagas att vara den äldsta och rättaste:

Sing. Nom. nakkvart, nakkvarr, nökkur eller nokkor

Acc. nakkvart, nakkvarn, nakkvara ell. nokkora

Dat. nökkuru, nökkurum, nakkvarri,

Gen. nakkvars, nakkvars, nakkvarrar,

Plur. Nom. nökkur, nakkvarir, nakkvarar,

Acc. nökkur, nakkvara, nakkvarar,

Dat. nökkurum, nökkurum, nökkurum,

Gen. nakkvarra, nakkvarra, nakkvarra.

Neutrum heter också nakkvat, nämligen när det härledes af hvat, och i dat. nökkví. Men vanligen utsträcket ljudskiftet i första stafvelsen till alla casus, likasom sammandragningen af *ve*, *va* i den andra, således nökkut, nökkurr, nökkur, ofta också nokkut, nokkurr, nokkur, hvilket i det nyare språket har blifvit allmänt. De tvenne sists formerna sammandragas också af de nyare, der ändelsen börjar med en vocal, såsom: dat. nokkru, nokkrum, nokkurri.

116. Det nekande pronomen, vårt *intet*, är sammansatt af eitt, einn, ein, och den nekande ändelsen *gi*, *ki*. Det har likaledes många irreguliera former. De äldsta och rättaste synas vara:

Sing. Nom. ekki (i stället   eingi,   eingi,
                                 för eitki),

Acc. ekki,   eingan(eingi), einga,

Dat. eingu (einugi), eingum,   eingri

Gen. eingis, einkis,   eingis, einkis, eingrar,
                                 einskis,   einskis,

Plur. Nom. eingi,   eingir,   eingar,

<i>Acc.</i> eingi,	einga,	eingar,
<i>Dat.</i> eingum,	eingum,	eingum,
<i>Gen.</i> eingra,	eingra,	eingra.

Man finner ofta stafvelsen *eing* sammandragen till *eng*, alltså i accus. engan, enga, och detta *eng* ombytt med *öng*, alltså: öngan, önga, eller med inskjntet *u*; öngvan, öngva, dat. öngu, öngum, öngri, eller också öngarri, och i gen. öngarrar: slutligen är detta *öng* äfven utvidgadt till *aung*, alltså aungan, aunga, eller aungvan, aungva. Men i gen. neutr. och masc. finnas knapt flera ändringar än *ei* eller *e* i hufvudstafvelsen; icke *önkis*, *aunskis* eller dyl. —

117. Pronomina *Numeralia*, (*cardinalia* och *ordinalia*) äro följande:

eitt, einn, ein;	fyrsta, -i, -a;
tvau (tvö) tveir, tvær;	annat, annarr, önnur;
þrjú, þrír, þrjár;	þriðja, þriði, þriðja;
fjögur, fjórir, fjóran;	fjórda, -i, -a;
fimm;	fimta, -i, -a;
sex	sætta, (sjötta);
sjau (sjö);	sjaunda, sjönda (sjöunda);
átta;	áttla (áttunda);
níu	níunda;
tíu;	tíunda;
ellifu;	ellifsta;
tólf;	tólfta;

180. *Stafvelsmått* kommer deremot icke synnerligen i betraktande, emedan nästan alla stafvelser kunna vara långa; *fotmått* aldeles icke, efter de gamlas föreställning. Den friaste och äldsta versart, *talversen* (fornyrðalag), har egentligen 4 stafvelser, alla långa, dock vanligen de två eftertryckligare, hvar med vanligen följa några korta, eftersom versfallet tillåter. Exemplet Nr 176. är alldeles reguliert utan korta stafvelser. Men uti följande:

Bróður fundo þær Bjarnar
or brynjo fara,
konúng hinn kostsama
kominn und gunnfána . . .

äro i rad. 1. tre korta stafvelser inskjutna, nämligen fundo þær; rad. 3 har två korta, näml. hinn och det sista -a. Denna versart har blott bokstafsrim.

181. *Hjeltedikten* (dróttkuæði) har vanligen radrim utan bokstafsrim, och reguliera rader, hvardera på sex långa stafvelser, eller tre spondæer, af hvilka de två första kunna omväxla med dactyler (sällan finnes en amphibrachys i stället). Se Hk. Saga Hakonar goda. Cap. XXVIII. Af detta slag äro de fleste sångvers, som förekomma i sagorna. Det förtjenar vid dem att anmärkas, att man stundom, isynnerhet i de äldsta vers af denna art utan radrim, framför hufvudstafven finner en stafvelse, som icke bör anses för satsfyllning (177), utan nödvändigt måste inräknas i versen, på det denna må erhålla den riktiga längden; t. ex.

***Kort anvisning
till nordiska fornspråket,***

hvilken

med Philosophiska Facultetens tillstånd

och

under inseende

af

Historiarum Professorn

EBBE SAMUEL BRING

blifvit i öfversättning utgifven

af

NILS NILSSON,

Studerande af Skånska Nationen,

**för att jemte aphorismer offentligen försvaras
den 18 December 1837.**

XIV.

LUND,

tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1837.

THE
JOURNAL OF THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE

VOL. LXXV. PART I. 1945.

1945

THE
JOURNAL OF THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE

VOL. LXXV. PART I. 1945.

1945

THE
JOURNAL OF THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE

VOL. LXXV. PART I. 1945.

Aphorismer.

XXVII.

Germanerna woro ett hålsfarrigt folk, som icke låto tåmja sig med wåld. Dersföre uppkommo för deras uppfostran andra medel, bland hwilka wi i synnerhet råfna feodalismen och påfliga wåldet. Begge stodo i det närmaste sammanhang med Christendomen.

XXVIII.

Men seban dessa begge hade utträttat hwad de till folkens civilisation förmådde, måste deras kraft småningom förswagas, och slutligen upphöra. Det är en lag, som genomgår werldshistorien, att hwarje institution förlorar sin kraft, när den ej mera är nödwändig. Af feodalismen och påfliga wåldet är nu mera föga quar.

Sáttaðu | hrafn i | hausti — — — | — — — | — — —
 of hræ- | solli | gialla*); — — — | — — — | — — —
 líkaledes uti följande:

Upp skolum orum sverðum,

Úlf-tann-lituðr! glitra;

Eigum dáð at drygja

í dal miskunn fiska.

Leiti upp til Lundar

lýða hverr som bráðast;

gerum þar fyrri setr sólar

seið ófagran vigra **).

Uti dessa exempel bör man akta sig för att läsa: öf
 hræ — söll, i dālmiskūm, efter det nyare ut-
 talet i dagliga lifvet.

182. *Folkdikten* (rúnhenda) består líkaledes af
 reguliera rader, och slutrim utan bokstafsrim. De van-
 liga kortaste af dessa vers på fyra stafvelser hafva
 också stundom framsför hufvudstafven en stafvelse,

*) Säg du korpen i höstas
 Öfver likhögarna skrika.

Se Egils Saga, Cap. 48, pag. 248.

**) Du som rödfärgar vargens tand!

Låtom våra svärd glindra,

Vi hafva bedrifster att utföra

Medan det ännu är sommar.

Låt hvarje man som bråddast

begifva sig till Lund!

Låtom oss der göra före solens nedgång

en ohygglig svärda-trolldom (ödeläggelse)-

Se Egils Saga, Cap. 47, pag. 242. Der omtalas, huru vi-
 kingarne Þórólf och Egill härjade staden Lund år 917.

som icke bör anses för satsfyllning, utan såsom hörande till versens rätta längd. T. ex. n:o 179 við hilmī ēfnd. Detta har också den lärde Jon Olafsen erkänt uti skriften om *Nordens gamle Digtekunst*, sid. 68. — En och annan kort stafvelse förekommer dock äfven inne i versen.

Bihang, innehållande declinationssätten efter Müller *).

De två första declinationerna innehålla alla neutra, de två nästföljande alla masculina, de två sista alla feminina.

Första declinationen:

Singularis.

<i>Nom.</i>	auga (öga),	hjarta (hjerta),
<i>Gen.</i>	auga,	hjarta,
<i>Dat.</i>	auga,	hjarta,
<i>Acc.</i>	auga,	hjarta.

Pluralis.

<i>Nom.</i>	auga,	hjörtu,
<i>Gen.</i>	augna,	hjartna,
<i>Dat.</i>	augum,	hjörtum,
<i>Acc.</i>	augu,	hjörtu.

Efter denna declination gå lands namn på *a. T. ex. Europa* (annars Norðrhálfa) och några ord, som beteckna delar af kroppen, *eyra* (öra), *lúnga*, *nýra*.

---

*) Detta bihang är taget af en skrift, som har denna titel: *Udtag af den i landske Formulære med Nügle til Knyttlinga Saga*, af Ludv. Chr. Müller, Cand. Theol. Kjöbenhavn 1830. En begynnare torde finna declinationerna efter Müller lättare. Detta är orsaken, hvarföre de här blifvit intagne.

Andra declinationen:

Singularis.

<i>Nom.</i>	skip,	sumar (<i>sommar</i>),	knè (<i>knä</i>),
<i>Gen.</i>	skips,	sumars,	knès,
<i>Dat.</i>	skipi,	sumri,	knè,
<i>Acc.</i>	skip,	sumar,	knè,

Pluralis.

<i>Nom.</i>	skip,	sumur,	knè,
<i>Gen.</i>	skipa,	sumra,	knjáa,
<i>Dat.</i>	skipum,	sumrum,	knjäum (<i>knjám</i>),
<i>Acc.</i>	skip,	sumur,	knè.

Hvarest *a* finnes i ett enstafvigt ord förändras det i Pluralis till *ö*: *land* i plur. *lönd*, *landa*, *löndom*, *lönd*.

En del, hvaribland de på *gi* och *ki*, inskjuta i genit. och dat. plur. ett *j*: *rif*, *refben*, *rifja* och *rifjum*.

Tredje declinationen:

Singularis.

<i>Nom.</i>	geisli (<i>stråle</i>),	búandi (<i>bonde</i>),
<i>Gen.</i>	geisla,	búanda,
<i>Dat.</i>	geisla,	búanda,
<i>Acc.</i>	geisla,	búanda.

Pluralis.

<i>Nom.</i>	geislar,	búendur,
<i>Gen.</i>	geisla,	búenda (<i>búanda</i>),
<i>Dat.</i>	geislum,	búendum,
<i>Acc.</i>	geisla,	búendur.

Efter denna declination gå alla masculina på *i*.

Tvåstafviga ord, som hafva *a* i första stafvelsen, förändra det till *ö* i dativus plur. *andi*, ande, *öndum*; i trestafviga ord blifver det första *a* till *ö*, det andra till *u*, *malari*, möllare, *mölurum*, *þorpari*, *þorputrum*. Några (hvaribland alla på *ingi*) inskjuta *j* framför *a*, *höfðingi*, *höfðingja*. *Búandi* blifver till *bóndi*, plur. *bændur*, *bænda*, *bændum*, *bændur*.

Fjerde declinationen:

Singularis.

<i>Nom.</i>	konúngr,	dalr,
<i>Gen.</i>	konúngs,	dals,
<i>Dat.</i>	konúngi,	dal,
<i>Acc.</i>	konúng,	dal.

Pluralis.

<i>Nom.</i>	konúngar,	dalir,
<i>Gen.</i>	kunúnga,	dala,
<i>Dat.</i>	konúngum,	dölum,
<i>Acc.</i>	konúnga,	dali.

Efter konúngr gå också en del ord på *ll* och *nn*, hvarest det sista *l* och *n* är masc. ändelse och bortkastas likasom *r*; likaledes en del enstafviga ord, som ej få *i* i dativus.

Andra masc. få i genetivus *ar*.

Siugularis.

<i>Nom.</i>	þáttr (<i>historia</i>),	kött (<i>katt</i>),
<i>Gen.</i>	þáttar,	kattar,
<i>Dat.</i>	þætti,	ketti,
<i>Acc.</i>	þátt,	kött.

Pluralis.

<i>Nom.</i>	þættir,	kettir,
<i>Gen.</i>	þátta,	katta,
<i>Dat.</i>	þáttum,	köttum,
<i>Acc.</i>	þáttu,	köttu.

Jó förändras till *i*, icke till *e*, *skjöldr*, sköld, *skildi*, *skildir*. Några inskjuta *j* framför *a* och *u*, *dryckr*, *dryckjar*, *dryckjum*. Andra hafva intet *i* i dat. sing., men deremot *i* i stället för *u* i Acc. plur., och detta kunna också alla de öfriga hafva, så att acc. plur. bildas af nom. plur. genom att kasta *r* bort, t. ex. *þætti* i stället för *þáttu*.

Dagr får i dativus *degi*, *fingur* och *vetur* i nom. och acc. plur. *fingtur* och *vetur*.

Oregelbundna äro:

Singularis.

<i>Nom.</i>	maðr,	kètill,	fótr,	faðir,	bróðir,
	(man),	(kettel),	(fot),		
<i>Gen.</i>	manns,	kétils,	fótar,	föður(s),	bróður(s),
<i>Dat.</i>	manni,	katli,	fæti,	föður,	bróður,
<i>Acc.</i>	mann,	ketil,	fót,	föður,	bróður.

Pluralis

<i>Nom.</i>	menn,	katlar,	fætur,	feður,	bræður,
<i>Gen.</i>	mannna,	katla,	fóta,	feðra,	bræðra,
<i>Dat.</i>	mönnum,	köttlum,	fótum,	feðrum,	bræðrum,
<i>Acc.</i>	menn,	katla,	fætur,	feður,	bræður.

Såsom *broðir* gå de tre femina *moðir*, *dóttir*, och *systir*, hvars *y* dock icke förändras i plur.

Femte declinationen:

	<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
<i>Nom.</i>	túnga,	túngur,
<i>Gen.</i>	túngur,	túngna,
<i>Dat.</i>	túngu,	túnguinn,
<i>Acc.</i>	túngu,	túngur.

Härefter gå alla feminina på *a*.

De, som hafva *a* i första stafvelsen, förändra det till *ö*, såsom *vala* spåqvinna, *völu*, o. s. v. Alla på *na* och många på *ja* anläga intet *n* i gen. plur., som således blifver lika med nom. sing.

Sjette declinationen:

Singularis.

<i>Nom.</i>	fórn (offer),	vör (läpp),	ben (sår),
<i>Gen.</i>	fórnar,	varar,	benjar,
<i>Dat.</i>	fórn,	vör,	ben,
<i>Acc.</i>	fórn,	vör,	ben.

Pluralis.

<i>Nom.</i>	fórnir,	varir,	benjar,
<i>Gen.</i>	fórna,	vara,	benja,
<i>Dat.</i>	fórnum,	vörum,	benjum,
<i>Acc.</i>	fórnir,	varir,	benjar.

De feminina, som ändas på *r*, få i dat. och acc. sing. *i*, *brúðr*, brud, *brúði*. Många formera dat. sing. på *u*, ör, pil, öru (plur. örvar).

Andra hafva *ur* i Nom. plur. men icke i dat. sing.

Singularis.

<i>Nom.</i>	önd (ande),	rót,	mörk (skog),	staung (stång),
-------------	-------------	------	--------------	--------------------

<i>Gen.</i>	andar,	rótar,	merkur,	steingur,
			markar,	stángar,
<i>Dat.</i>	önd,	rót,	mörk (u),	staung,
<i>Acc.</i>	önd,	rót,	mörk,	staung.

Pluralis.

<i>Nom.</i>	endur,	rætur,	merkur,	steingur,
			markir,	stángir,
<i>Gen.</i>	anda,	róta,	marka,	stánga,
<i>Dat.</i>	öndum,	rótum,	mörkum,	staungum,
<i>Acc.</i>	endur,	rætur,	merkur,	steingur
			markir,	stángir.

Irreguliera äro:

Singularis.

<i>Nom.</i>	hönd (hand),	nót, nátt (natt),
<i>Gen.</i>	handar,	nætur, náttar,
<i>Dat.</i>	hendi,	nótt, nátt,
<i>Acc.</i>	hönd,	nótt, nátt.

Pluralis.

<i>Nom.</i>	hendur,	nætur,
<i>Gen.</i>	handa,	nóttar, náttar,
<i>Dat.</i>	höndum,	nóttum, náttum,
<i>Acc.</i>	hendur,	nætur.
